

วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Sisaket Rajabhat Law Journal

ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2569

Vol. 3 No. 1 January - June 2026

ISSN 3056-9451 (Online)

สาขาวิชานิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
Sisaket Rajabhat Law Journal

ปีที่ ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2569)
Vol.2 No.1 (January – June 2026)

ISSN: 3056-9451 (online)

วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Sisaket Rajabhat Law Journal

วารสารนี้เป็นวารสารวิชาการสำหรับนักศึกษา อาจารย์ นักวิจัย และนักวิชาการทั้งภายในและภายนอก เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการในรูปแบบของบทความวิชาการและบทความวิจัย เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิด การเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการในสาขานิติศาสตร์และศาสตร์ที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

การเผยแพร่

ปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม

หน่วยงาน

สาขาวิชานิติศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ที่ปรึกษาวารสาร

นายกสภามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

คณบดีวิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.วระเดช ภาวัตเวคิน

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

กองบรรณาธิการ

ภายนอกมหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรา วิเชียรชม

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ตรีเนตร สาระพงษ์

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ มูลศิลป์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูณัช รัตนชัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วนิดา พรหมล้ำ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรยุทธ ลาสงยาง

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

อาจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ หนูชัยแก้ว

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิตี ไวกวี

มหาวิทยาลัยพะเยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษฎากร ว่องวุฒิกุล

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ดร.เด่นคุณ ธรรมนิษฐ์ชยุต

มหาวิทยาลัยเกริก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณฑิชา ภักดิ์คง

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ภายในมหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ภัควัฒน์ จรรย์สาธุธังวสค์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วาที่ร้อยตรี ดร.ณัฐวัฒน์ บัวทอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทรณ์ สิริศักดิ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ยุวดี มัญญาการกุล มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นายสันติภาพ รัตนวรรณ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

สำนักงาน

สำนักงานวารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
สาขาวิชานิติศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
319 ถนนไทยพันทา ตำบลโพธิ์
อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ 33000
โทร 089-1999618
E-mail: sisaketlawjournal@gmail.com

บทบรรณาธิการ

วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เป็นฉบับแรกของวารสาร ซึ่งมุ่งมั่น สร้างสรรค์ พร้อมเผยแพร่ผลงานทางวิชาการจากผู้นิพนธ์ที่ได้ศึกษา ค้นคว้าประเด็นปัญหาด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้ปรากฏสู่สายตาผู้อ่านทุกท่านได้พิจารณา พร้อมทั้งได้มีข้อเสนอแนะต่อองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การปรับปรุง แก้ไข และเพื่อขจัดปัญหาให้กับชุมชน ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้น ๆ ทั้งนี้ เพื่อส่งผลต่อสังคมโดยรวมและประเทศชาติเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ต่อไป

วารสารฉบับนี้ได้นำเสนอผลงานวิจัยเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ให้เช่า กรณีที่ผู้เช่าได้กระทำความผิดทางอาญา ซึ่งคงต้องพิจารณาว่าผู้ให้เช่าต้องรับผิดชอบจากการกระทำของบุคคลอื่น (ผู้เช่า) มากน้อยเพียงใด ฐานความผิดใด ซึ่งปัจจุบัน กรณีหอพัก มักเกิดการกระทำความผิดทางอาญาโดยผู้เช่า ซึ่งต้องมีมาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแล และควบคุม ต่อไป โดยประสิทธิภาพดี ฝอยทอง ในเรื่อง **“ปัญหาความรับผิดชอบของผู้ให้เช่าทรัพย์สินจากการกระทำความผิดของผู้เช่า: กรณีการเช่าหอพัก”**

งานวิจัยชิ้นต่อมา เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการจัดมหรสพ ในภาคอีสานจะเป็นกรณีหมอลำ ซึ่งหมอลำนั้นได้รับความนิยมในเทศกาลต่าง ๆ ของภาคอีสานซึ่งยังคงมีประเด็นที่น่าสนใจทางกฎหมายหลายประการ โดยณัฐนิชา ฝอยทอง ในเรื่อง **“ปัญหากฎหมายในการควบคุมและกำกับดูแลการจัดงานมหรสพ: กรณีหมอลำในภาคอีสาน”**

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้คัดสรรครั้งนี้ จะเป็นแหล่งข้อมูลในการค้นคว้าของนักวิชาการ นักเรียน นักศึกษา หรือผู้ที่สนใจ เพื่อนำไปสู่การค้นคว้า และพัฒนางานที่ทำอยู่ให้ก้าวหน้าและได้ผลดียิ่งขึ้นต่อไป

รองศาสตราจารย์ ดร.วระเดช ภาวัตเวคิน

บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
บทบรรณาธิการ	
บทความวิจัย	
ปัญหาความรับผิดชอบของผู้ให้เช่าทรัพย์สินจากการกระทำความผิดของผู้เช่า: กรณีการเช่าหอพัก ประสิทธิ์ศักดิ์ ฝอยทอง	1
ปัญหากฎหมายในการควบคุมและกำกับดูแลการจัดงานมหรสพ: กรณีหมอลำในภาคอีสาน ณัฐนิชา ฝอยทอง	25
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	50
รูปแบบการเขียนอ้างอิง	55

**ปัญหาความรับผิดของผู้ให้เช่าทรัพย์สินจากการกระทำความผิดของผู้เช่า:
กรณีการเช่าหอพัก**

**Legal Issues Concerning the Liability of Lessors for the Wrongful Acts of
Lessees: A Case Study of Dormitory Leases**

ประสิทธิ์ศักดิ์ ฝอยทอง¹

Prasitsak Foythong²

วันที่รับบทความ : 10 มีนาคม 2569
วันที่แก้ไขบทความ : 3 เมษายน 2569
วันที่ตอบรับ : 5 เมษายน 2568
วันที่เผยแพร่ : 30 มิถุนายน 2568

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เพื่อศึกษาถึงความหมายของการเช่าทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดของผู้ให้เช่าเช่าทรัพย์สินจากการกระทำความผิดของผู้เช่า กรณีการเช่าหอพัก และเพื่อเสนอการแก้ไขปัญหากับการความรับผิดของผู้ให้เช่าเช่าทรัพย์สินจากการกระทำความผิดของผู้เช่า กรณีการเช่าหอพัก

ผลการวิจัยพบว่า มีประเด็นปัญหาการความรับผิดของผู้ให้เช่าเช่าทรัพย์สินจากการกระทำความผิดของผู้เช่ากรณีการเช่าหอพัก ดังนี้ ปัญหาเกี่ยวกับความผิดที่ผู้เช่าได้กระทำให้ผลทำให้ผู้ให้เช่าต้องรับผิด ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดตามกฎหมายของผู้ให้เช่า ปัญหาเกี่ยวกับโทษที่ลงแก่ผู้ให้เช่าจากการกระทำความผิดทางอาญาของผู้เช่า

ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขที่ได้จากการวิจัย โดย การจัดทำกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการจัดการสถานที่ก่อความเดือดร้อนรำคาญ ประมวลกฎหมายยาเสพติดและพระราชบัญญัติการพนัน โดยเพิ่มกลไกแจ้งเตือนและความรับผิดของผู้ให้เช่าทั่วไป เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันปัญหาอย่างเป็นระบบ และควรยก

¹ประสิทธิ์ศักดิ์ ฝอยทอง สำนักกฎหมายประสิทธิ์ศักดิ์ ฝอยทอง หนวยความ 129 หมู่ 7 บ้านนาดาล ตำบลเวียงเหนือ อำเภอ
กันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ 33110, E-mail : prasitsak111@gmail.com

²Prasitsak Foythong Prasitsak Foythong Law Office, 129 Village No. 7, Natan Village, Wiang Nuea Subdistrict
Kantharalak District Sisaket Province , Thailand, 33110 E-mail : prasitsak111@gmail.com

ร่างกฎหมายเฉพาะว่าด้วยสถานที่ก่อความเดือดร้อนรำคาญเรื้อรัง และปรับปรุงกฎหมายเดิม เช่น ยาเสพติด การพนัน และค่านุश्य ให้แยกกรณีผู้ให้เช่าที่เจตนาไม่ชัดเจนออกจากตัวการ โดยกำหนดโทษที่เบาและได้สัดส่วนมากขึ้น

คำสำคัญ: ผู้ให้เช่า; ผู้เช่า; ความรับผิดชอบทางอาญา

Abstract

This research aims to examine the meaning of the lease of property under the Civil and Commercial Code, to study problems concerning the liability of lessors arising from criminal acts committed by lessees in the context of dormitory rentals, and to propose solutions to issues relating to the liability of lessors for criminal conduct committed by lessees in dormitory rental cases.

The research findings indicate that there are several issues concerning the liability of lessors arising from criminal acts committed by lessees in dormitory rental cases, as follows: problems relating to the offenses committed by lessees that may result in the liability of lessors; problems concerning the legal liability of lessors; and problems regarding the penalties imposed on lessors for criminal acts committed by lessees.

The researcher therefore proposes the following recommendations derived from this study: the enactment of specific legislation on the management of premises causing chronic public nuisance, amendments to the Narcotics Code and the Gambling Act by introducing notification mechanisms and extending liability to general lessors in order to enhance systematic prevention of such problems, and the drafting of dedicated legislation on chronic nuisance premises. It is also recommended that existing laws, such as those concerning narcotics, gambling, and human trafficking, be revised to distinguish lessors with unclear intent from principal offenders, and to impose lighter and more proportionate penalties accordingly.

Keywords: Lessor; Lessee; Criminal Liability

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันการให้เช่าหอพักนับเป็นธุรกิจที่มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย โดยเฉพาะในเขตเมืองและพื้นที่ที่เป็นแหล่งการศึกษา โรงงานอุตสาหกรรม และศูนย์กลางทางธุรกิจ ซึ่งมีประชาชน นักเรียน นักศึกษา และแรงงานจำนวนมากจำเป็นต้องเช่าที่พักอาศัยเป็นการชั่วคราวหรือระยะยาว ความต้องการที่อยู่อาศัยดังกล่าวส่งผลให้ธุรกิจหอพักมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทั้งในรูปแบบของหอพักเอกชน อพาร์ทเมนต์ และอาคารให้เช่าประเภทต่าง ๆ ซึ่งเจ้าของหรือผู้ประกอบการหอพักมีบทบาทเป็นผู้จัดหาสถานที่พักอาศัยและอำนวยความสะดวกแก่ผู้เช่าตามข้อตกลงแห่งสัญญาเช่า

แม้ว่าการให้เช่าหอพักจะเป็นนิติสัมพันธ์ตามกฎหมายแพ่งที่ตั้งอยู่บนหลักเสรีภาพในการทำนิติกรรม และสัญญา แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่าหอพักจำนวนมากไม่ยอมถูกใช้เป็นสถานที่ในการกระทำความผิดอาญาหลายรูปแบบ เช่น การจำหน่ายยาเสพติด การลักลอบเล่นการพนัน การค้ามนุษย์ การค้าประเวณี การฟอกเงิน การฉ้อโกงผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนการใช้เป็นสถานที่พักพิงของผู้หลบหนีคดีหรือผู้กระทำความผิดอื่น ๆ ปัญหาดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบทั้งต่อผู้เสียหาย ชุมชน และความสงบเรียบร้อยของสังคม อีกทั้งยังก่อให้เกิดข้อถกเถียงในทางกฎหมายว่า ผู้ให้เช่าหอพักควรต้องรับผิดชอบทางอาญาเพียงใด หากการกระทำความผิดดังกล่าวเกิดขึ้นภายในทรัพย์สินของตน

โดยหลักทั่วไปของกฎหมายอาญา ความรับผิดชอบทางอาญาย่อมเกิดขึ้นเฉพาะแก่บุคคลผู้ซึ่งได้กระทำความผิดด้วยตนเอง หรือมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดในฐานะตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน ทั้งนี้ ความรับผิดชอบทางอาญาดังอยู่บนหลักความรับผิดชอบเฉพาะตัว ซึ่งกำหนดให้บุคคลต้องรับผิดชอบเฉพาะการกระทำที่ตนได้กระทำโดยมีเจตนาหรือประมาทตามที่กฎหมายบัญญัติ ดังนั้น การที่ผู้เช่ากระทำความผิดภายในห้องพักหรือพื้นที่เช่าจึงมิได้หมายความว่าผู้ให้เช่าจะต้องรับผิดชอบโดยอัตโนมัติ เพียงเพราะเป็นเจ้าของอาคารหรือทรัพย์สินที่ใช้เป็นสถานที่กระทำความผิด

อย่างไรก็ตาม ในหลายกรณีกลับปรากฏข้อเท็จจริงที่แสดงให้เห็นว่าผู้ให้เช่าบางรายอาจรับรู้ถึงพฤติการณ์อันผิดปกติของผู้เช่า หรืออาจทราบว่าผู้เช่าใช้ห้องพักเป็นสถานที่กระทำความผิด แต่กลับละเลยไม่ดำเนินการใด ๆ หรือในบางกรณีอาจให้ความช่วยเหลือ อำนาจความสะดวก หรือได้รับผลประโยชน์จากการกระทำดังกล่าว จึงทำให้เกิดข้อสงสัยว่าพฤติการณ์ของผู้ให้เช่าดังกล่าวจะเข้าลักษณะของการเป็นผู้สนับสนุนหรือผู้ร่วมกระทำความผิดตามกฎหมายอาญาหรือไม่ และขอบเขตแห่งหน้าที่ของผู้ให้เช่าในการป้องกันมิให้ทรัพย์สินของตนถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดควรมีเพียงใด

ปัญหาสำคัญประการหนึ่งคือ กฎหมายไทยยังมิได้กำหนดหลักเกณฑ์เฉพาะที่กำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของผู้ให้เช่าหอพักในกรณีที่ผู้เช่ากระทำความผิดไว้อย่างชัดเจน ทำให้การวินิจฉัยต้องอาศัยหลักกฎหมายอาญาทั่วไป ประกอบกับข้อเท็จจริงเป็นรายกรณี ส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนในการบังคับใช้กฎหมาย และอาจทำให้เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายมีแนวทางตีความแตกต่างกัน

นอกจากนี้ ธุรกิจหอพักในปัจจุบันมีรูปแบบการบริหารจัดการที่หลากหลาย บางแห่งเจ้าของบริหารกิจการด้วยตนเอง ขณะที่บางแห่งแต่งตั้งผู้จัดการหรือบริษัทบริหารทรัพย์สินเข้ามาดำเนินการแทน เจ้าของอาคารบางรายอาจมิได้พักอาศัยอยู่ในพื้นที่และมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานประจำวัน จึงเกิดคำถามว่า หากผู้จัดการหรือพนักงานทราบถึงการกระทำความผิด แต่เจ้าของไม่ทราบ เจ้าของจะต้องรับผิดชอบหรือไม่ หรือหากเจ้าของทราบเพียงว่ามีพฤติการณ์น่าสงสัย แต่ยังไม่มีความหลักฐานยืนยันว่ามีการกระทำความผิด จะมีหน้าที่ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่หรือดำเนินการเลิกสัญญาเช่าหรือไม่ ประเด็นเหล่านี้ยังคงเป็นช่องว่างที่สำคัญในทางกฎหมาย

ในอีกด้านหนึ่ง การกำหนดความรับผิดชอบของผู้ให้เช่าอย่างกว้างขวางเกินสมควรอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อหลักความรับผิดชอบเฉพาะตัวในกฎหมายอาญา เนื่องจากผู้ให้เช่ามิใช่ผู้กระทำความผิดโดยตรง อีกทั้งโดยสภาพแห่งการเช่า ผู้ให้เช่าไม่มีอำนาจเข้าไปควบคุมพฤติกรรมส่วนตัวของผู้เช่าได้ตลอดเวลา การกำหนดหน้าที่ให้ผู้ให้เช่าต้องตรวจสอบกิจกรรมของผู้เช่าอย่างต่อเนื่องอาจกระทบต่อสิทธิในความเป็นส่วนตัวของผู้เช่า และอาจเป็นภาระเกินสมควรแก่ผู้ประกอบการธุรกิจหอพัก

ในทางกลับกัน หากกฎหมายมิได้กำหนดมาตรการใด ๆ ให้ผู้ให้เช่ามีหน้าที่ใช้ความระมัดระวังตามสมควร อาจเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดใช้หอพักเป็นฐานในการประกอบอาชญากรรมได้โดยง่าย อีกทั้งผู้ให้เช่าบางรายอาจเพิกเฉยต่อข้อเท็จจริงที่ปรากฏ หรือจงใจไม่ตรวจสอบเพื่อหลีกเลี่ยงความรับผิด ทำให้การบังคับใช้กฎหมายขาดประสิทธิภาพ และส่งผลกระทบต่อการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในภาพรวม

เมื่อพิจารณาจากพัฒนาการของอาชญากรรมในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่ารูปแบบการกระทำความผิดมีความซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะอาชญากรรมข้ามชาติ อาชญากรรมทางเทคโนโลยี และการฟอกเงิน ซึ่งผู้กระทำความผิดมักเช่าห้องพักโดยใช้เอกสารปลอมหรือบุคคลอื่นเป็นผู้ทำสัญญาเช่า ทำให้การตรวจสอบตัวตนของผู้เช่าเป็นไปได้ยาก ประกอบกับการทำธุรกรรมผ่านระบบดิจิทัลทำให้การกระทำความผิดเกิดขึ้นภายในห้องพักโดยแทบไม่มีบุคคลภายนอกสังเกตเห็น ส่งผลให้ผู้ให้เช่าประสบปัญหาในการตรวจสอบข้อเท็จจริง และยากต่อการแยกแยะระหว่างพฤติกรรมที่น่าสงสัยกับการใช้ชีวิตส่วนตัวของผู้เช่า

ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการกำหนดมาตรฐานทางกฎหมายที่เหมาะสมเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้ให้เช่าหอพัก ทั้งในด้านการตรวจสอบข้อมูลของผู้เช่า การจัดเก็บข้อมูล การให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการดำเนินการเมื่อพบพฤติการณ์อันควรสงสัย ทั้งนี้ มาตรการดังกล่าวควรอยู่บนพื้นฐานของหลักความได้สัดส่วน มิใช่เป็นการกำหนดภาระเกินสมควรแก่ผู้ประกอบการ หรือกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้เช่าโดยไม่จำเป็น

นอกจากนี้ ยังมีประเด็นเกี่ยวกับการแบ่งแยกความรับผิดชอบระหว่างผู้ให้เข้าที่ไม่มีส่วนรู้เห็นกับผู้ให้เข้าที่มีเจตนาสนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือแก่ผู้กระทำความผิด ซึ่งควรมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการพิจารณาองค์ประกอบความผิด ทั้งในด้านเจตนา การรับรู้ข้อเท็จจริง และการกระทำที่ถือเป็นการสนับสนุนการกระทำความผิด เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปตามหลักนิติธรรม และไม่เป็นการขยายความรับผิดชอบทางอาญาเกินกว่าที่กฎหมายบัญญัติไว้

การศึกษาประเด็นดังกล่าวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับหลักพื้นฐานของกฎหมายอาญา ได้แก่ หลักความรับผิดชอบเฉพาะตัว หลักเจตนา และหลักการตีความกฎหมายอาญาโดยเคร่งครัด ขณะเดียวกันก็เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองความสงบเรียบร้อยของสังคมและการป้องกันอาชญากรรมที่ใช้สถานที่พักอาศัยเป็นฐานในการกระทำความผิด

ดังนั้น การศึกษาปัญหาความรับผิดทางอาญาของผู้ให้เข้าหอพักอันเกิดจากการกระทำความผิดของผู้เข้า จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ขอบเขตของความรับผิดของผู้ให้เข้าตามหลักกฎหมายอาญา ศึกษาปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในปัจจุบัน วิเคราะห์ช่องว่างของบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเสนอแนวทางในการกำหนดหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิของผู้ให้เข้า ผู้เข้า และประโยชน์สาธารณะ อันจะนำไปสู่การพัฒนากฎหมายให้มีความชัดเจน มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับสภาพสังคมและรูปแบบอาชญากรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงความหมายของการเข้าทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

1.2.2 เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดของผู้ให้เข้าเช่าทรัพย์สินจากการกระทำความผิดของผู้เช่า: กรณีการเช่าหอพัก

1.2.3 เพื่อเสนอการแก้ไขปัญหาลักษณะเกี่ยวกับการความรับผิดของผู้ให้เข้าเช่าทรัพย์สินจากการกระทำความผิดของผู้เช่า: กรณีการเช่าหอพัก

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตในการศึกษา คือ ศึกษาความหมายของการเข้าทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดของผู้ให้เข้าเช่าทรัพย์สินจากการกระทำความผิดของผู้เช่า กรณีการเช่าหอพัก ตามประมวลกฎหมายอาญา ทั้งนี้เพื่อเสนอการแก้ไขปัญหาลักษณะเกี่ยวกับการความรับผิดของผู้ให้เข้าเช่าทรัพย์สินจากการกระทำความผิดของผู้เช่า กรณีการเช่าหอพัก

1.4 ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษานี้ ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาจากกฎหมายไทย ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา รวมถึงหนังสือ ตำรา งานวิจัย และบทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ผลการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการทำสัญญา

การทำสัญญานั้นเป็นหลักการในการที่บุคคลสองฝ่ายทำความตกลง เพื่อเป็นหลักประกันในการปฏิบัติตามสัญญา หรือในกรณีที่มีผู้ไม่ปฏิบัติตามสัญญา ย่อมต้องถูกบังคับทางแพ่ง ต่อไป

2.1.1 หลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract)

หลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) เป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญของกฎหมายเอกชน ซึ่งตั้งอยู่บนแนวคิดเรื่องความเป็นอิสระของเอกชน (Party Autonomy) โดยเปิดโอกาสให้บุคคลสามารถกำหนดความสัมพันธ์ทางกฎหมายของตนได้อย่างเสรี ทั้งในด้านการตัดสินใจว่าจะเข้าทำสัญญาหรือไม่ จะเลือกทำสัญญากับบุคคลใด และจะกำหนดสิทธิ หน้าที่ รวมถึงเงื่อนไขต่าง ๆ ของสัญญาในลักษณะใด หลักการดังกล่าวสะท้อนถึงการเคารพในเสรีภาพของบุคคลและความเสมอภาคของคู่สัญญา อันเป็นรากฐานสำคัญของระบบเศรษฐกิจแบบตลาดและการหมุนเวียนทางการค้า ทั้งนี้ หลักเสรีภาพในการทำสัญญายังมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับหลักความศักดิ์สิทธิ์ของสัญญา (Sanctity of Contract) ซึ่งกำหนดให้คู่สัญญาต้องผูกพันและปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้แสดงเจตนาไว้โดยสุจริต (ศันนัฏกรณ์ โสถิพันธุ์, 2552, น. 257-259)

อย่างไรก็ตาม เสรีภาพในการทำสัญญามีใช้สิทธิที่สามารถใช้ได้โดยปราศจากขอบเขต หากแต่ต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดของกฎหมาย ความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน รวมถึงบทบัญญัติที่มีลักษณะเป็นกฎหมายบังคับ ซึ่งคู่สัญญาไม่อาจตกลงยกเว้นหรือแก้ไขได้ นอกจากนี้ การใช้สิทธิและการปฏิบัติหน้าที่ตามสัญญาจะต้องเป็นไปโดยสุจริตและคำนึงถึงความเป็นธรรมระหว่างคู่สัญญา มิฉะนั้น ข้อตกลงบางประการอาจตกเป็นโมฆะหรือไม่สามารถบังคับใช้ได้ตามกฎหมาย

สำหรับกฎหมายไทย แม้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะมีได้บัญญัติรับรองหลักเสรีภาพในการทำสัญญาไว้โดยตรง แต่หลักการดังกล่าวได้รับการยอมรับผ่านบทบัญญัติเกี่ยวกับนิติกรรม สัญญา และการใช้สิทธิโดยสุจริต ซึ่งเปิดโอกาสให้คู่สัญญาสามารถกำหนดเนื้อหาแห่งสัญญาได้ตามความประสงค์ ตราบเท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน หลักการนี้จึงเป็นพื้นฐานสำคัญของสัญญาเช่าทรัพย์และ

สัญญาเช่าหอพัก กล่าวคือ ผู้ให้เช่าและผู้เช่ามีเสรีภาพในการกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน สิทธิและหน้าที่ของแต่ละฝ่าย ตลอดจนมาตรการป้องกันการใช้ทรัพย์สินเพื่อการกระทำที่ผิดกฎหมาย ทั้งนี้ ข้อตกลงดังกล่าวจะต้องไม่เป็นการตัดสิทธิหรือยกเว้นความรับผิดชอบในลักษณะที่ขัดต่อบทบัญญัติบังคับของกฎหมายหรือหลักความสงบเรียบร้อยของสังคม อันเป็นข้อจำกัดสำคัญของหลักเสรีภาพในการทำสัญญาในระบบกฎหมายไทย

2.1.2 หลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งสัญญา (Sanctity of Contract)

หลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งสัญญา (Sanctity of Contract) เป็นหลักการพื้นฐานของกฎหมายสัญญา ที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับหลักเสรีภาพในการทำสัญญา โดยมีสาระสำคัญว่า เมื่อคู่สัญญาได้แสดงเจตนา เข้าทำสัญญาโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว สัญญาดังกล่าวย่อมมีผลผูกพันให้คู่สัญญาต้องปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ ที่ได้ตกลงกันไว้ หลักการนี้มีรากฐานจากแนวคิดภาษาละติน *pacta sunt servanda* ซึ่งมีความหมายว่า “สัญญา ต้องได้รับการปฏิบัติตาม” อันสะท้อนถึงความมั่นคงแน่นอนของนิติสัมพันธ์ ความสุจริตในการปฏิบัติตาม ข้อตกลง และความเชื่อมั่นในระบบกฎหมาย ทั้งนี้ หลักดังกล่าวมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความมั่นคงทาง เศรษฐกิจและการคุ้มครองความคาดหวังอันชอบด้วยกฎหมายของคู่สัญญา (Zimmermann, 1996)

อย่างไรก็ตาม หลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งสัญญามีใช้หลักที่ใช้บังคับโดยปราศจากข้อจำกัด แม้ว่า สัญญาจะมีผลผูกพันระหว่างคู่สัญญา แต่การบังคับใช้สัญญาจะต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย ความสงบเรียบร้อย หรือ ศีลธรรมอันดีของประชาชน รวมทั้งต้องอยู่ภายใต้หลักความสุจริตและความเป็นธรรม หากปรากฏว่าข้อกำหนด ในสัญญาเป็นการเอารัดเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง หรือเป็นข้อตกลงที่กฎหมายห้ามไว้ ศาลย่อมมีอำนาจ วินิจฉัยให้ข้อสัญญานั้นตกเป็นโมฆะหรือไม่อาจบังคับใช้ได้ หลักการดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นถึงความพยายาม ของกฎหมายในการสร้างดุลยภาพระหว่างเสรีภาพของเอกชนกับการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ (Treitel, 2020)

สำหรับกฎหมายไทย แม้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะได้บัญญัติคำว่า “หลักความ ศักดิ์สิทธิ์แห่งสัญญา” ไว้โดยตรง แต่หลักการดังกล่าวได้รับการรับรองผ่านบทบัญญัติที่กำหนดให้สัญญาซึ่ง เกิดขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมายย่อมมีผลผูกพันคู่สัญญา และคู่สัญญาต้องใช้สิทธิและปฏิบัติตามหน้าที่โดยสุจริต หลักการนี้จึงมีความสำคัญต่อสัญญาเช่าทรัพย์สินและสัญญาเช่าหอพัก เนื่องจากผู้ให้เช่าและผู้เช่าต่างมีหน้าที่ต้อง ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ตกลงกันไว้ ทั้งในด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สิน การรักษาความสงบเรียบร้อย และการ ไม่ใช้ทรัพย์สินเพื่อการกระทำอันผิดกฎหมาย หากฝ่ายใดฝ่าฝืนเงื่อนไขดังกล่าว อีกฝ่ายย่อมมีสิทธิใช้มาตรการ ทางกฎหมายตามที่บัญญัติไว้หรือที่กำหนดไว้ในสัญญา ทั้งนี้ ภายใต้กรอบของกฎหมายและหลักความสุจริตใน การใช้สิทธิ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 และมาตรา 149)

2.1.3 หลักความสุจริต (Good Faith)

หลักความสุจริต (Good Faith) เป็นหลักการพื้นฐานของกฎหมายเอกชนที่กำหนดให้บุคคลต้องใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงความซื่อสัตย์สุจริต ความเป็นธรรม และความไว้วางใจอันชอบด้วยกฎหมายระหว่างคู่กรณี หลักการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างดุลยภาพระหว่างการคุ้มครองเสรีภาพในการทำสัญญากับการป้องกันการใช้สิทธิในทางที่ไม่เป็นธรรมหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น โดยหลักความสุจริตมิได้จำกัดอยู่เพียงช่วงเวลาของการปฏิบัติตามสัญญาเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงขั้นตอนก่อนการทำสัญญา ระหว่างการปฏิบัติตามสัญญา และภายหลังการสิ้นสุดของสัญญา ทั้งนี้ คู่สัญญาจะต้องเปิดเผยข้อมูลที่มีสาระสำคัญ ไม่ปกปิดข้อเท็จจริงที่อาจมีผลต่อการตัดสินใจของอีกฝ่าย และต้องไม่ใช้สิทธิของตนในลักษณะที่เป็นการเอาเปรียบหรือขัดต่อความไว้วางใจที่คู่สัญญามีต่อกัน (Zimmermann & Whittaker, 2000)

ในระบบกฎหมายไทย หลักความสุจริตได้รับการรับรองไว้อย่างชัดเจนในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 ซึ่งบัญญัติให้บุคคลต้องใช้สิทธิและชำระหนี้โดยสุจริต หลักการดังกล่าวถือเป็นหลักทั่วไปที่ใช้บังคับกับนิติสัมพันธ์ทุกประเภท รวมถึงสัญญาเช่าทรัพย์สินและสัญญาเช่าหอพัก โดยผู้ให้เช่าและผู้เช่าต่างมีหน้าที่ปฏิบัติต่อกันด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เคารพสิทธิของอีกฝ่าย และหลีกเลี่ยงการกระทำที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายโดยไม่จำเป็น ตัวอย่างเช่น ผู้ให้เช่าควรเปิดเผยข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับทรัพย์สินและกำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการดูแลรักษาความปลอดภัยของอาคาร ขณะที่ผู้เช่าต้องใช้ทรัพย์สินตามวัตถุประสงค์แห่งสัญญา และไม่ใช้ห้องพักเป็นสถานที่กระทำการอันผิดกฎหมาย หากฝ่ายใดใช้สิทธิหรือปฏิบัติหน้าที่โดยขัดต่อหลักความสุจริต แม้จะอาศัยสิทธิที่กฎหมายหรือสัญญารับรองไว้ การกระทำดังกล่าวอาจไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย หรืออาจก่อให้เกิดความรับผิดตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5)

ในบริบทของการให้เช่าหอพัก หลักความสุจริตมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดขอบเขตของสิทธิและหน้าที่ของผู้ให้เช่าและผู้เช่า โดยเฉพาะกรณีที่ผู้เช่านำห้องพักไปใช้เป็นสถานที่กระทำความผิดอาญา หากผู้ให้เช่าทราบหรือควรทราบถึงพฤติการณ์ดังกล่าว แต่เพิกเฉยหรือให้การสนับสนุนโดยปริยาย ย่อมอาจถูกพิจารณาว่าเป็นการใช้สิทธิหรือปฏิบัติหน้าที่โดยไม่สุจริต ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงสำคัญที่ศาลอาจนำมาประกอบการวินิจฉัยถึงความรับผิดตามกฎหมาย ทั้งนี้ การยึดถือหลักความสุจริตจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความเป็นธรรมในการบังคับใช้สัญญาและรักษาความสมดุลระหว่างสิทธิของเอกชนกับประโยชน์สาธารณะ

2.2 ความหมายของสัญญาเช่าทรัพย์สิน

สัญญาเช่าทรัพย์สิน (Lease of Property) เป็นสัญญาประเภทหนึ่งในกฎหมายเอกชนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคคลหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า "ผู้ให้เช่า" (Lessor) ยินยอมให้บุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า "ผู้เช่า" (Lessee) ได้ใช้

หรือได้รับประโยชน์จากทรัพย์สินของตนเป็นการชั่วคราว โดยผู้เช่าตกลงชำระค่าเช่าเป็นค่าตอบแทนตามระยะเวลาและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญา สัญญาเช่าทรัพย์สินจึงเป็นนิติสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่แก่คู่สัญญาทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ ผู้ให้เช่ามีหน้าที่ส่งมอบทรัพย์สินให้อยู่ในสภาพที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ตามวัตถุประสงค์แห่งการเช่า รวมทั้งต้องรับประกันการใช้ทรัพย์สินของผู้เช่าตลอดอายุสัญญา ขณะที่ผู้เช่ามีหน้าที่ชำระค่าเช่า ใช้ทรัพย์สินด้วยความระมัดระวังเสมือนวิญญูชน และส่งคืนทรัพย์สินเมื่อสัญญาสิ้นสุด (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 537)

กฎหมายไทยได้บัญญัติความหมายของสัญญาเช่าทรัพย์สินไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 537 ว่า "อันว่าเช่าทรัพย์สินนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้ให้เช่า ตกลงให้บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้เช่า ได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ในทรัพย์สินอย่างใดอย่างหนึ่งชั่วคราวอันมีจำกัด และผู้เช่าตกลงจะให้ค่าเช่าเพื่อการนั้น" บทบัญญัติดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าสาระสำคัญของสัญญาเช่าทรัพย์สินประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญสามประการ ได้แก่ การให้ใช้หรือได้รับประโยชน์จากทรัพย์สิน การกำหนดระยะเวลาของการเช่า และการชำระค่าเช่าเป็นค่าตอบแทน ซึ่งองค์ประกอบทั้งสามประการนี้ถือเป็นสาระสำคัญที่ทำให้สัญญาเช่าทรัพย์สินแตกต่างจากนิติกรรมประเภทอื่น

สัญญาเช่าทรัพย์สินถือเป็นสัญญาต่างตอบแทน (Bilateral Contract) ที่ก่อให้เกิดหนี้และสิทธิระหว่างคู่สัญญาโดยต่างฝ่ายต่างมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามข้อตกลงอย่างสุจริตและเป็นธรรม ผู้ให้เช่าไม่เพียงมีหน้าที่ส่งมอบทรัพย์สินเท่านั้น แต่ยังมีหน้าที่ดูแลมิให้ผู้เช่าถูกรบกวนในการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินตามสมควร ขณะที่ผู้เช่าต้องใช้ทรัพย์สินตามวัตถุประสงค์แห่งสัญญา ไม่เปลี่ยนแปลงสภาพทรัพย์สินหรือใช้ทรัพย์สินในลักษณะที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ให้เช่าหรือบุคคลอื่น หลักการดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสัญญาเช่าหอพัก เนื่องจากหอพักเป็นทรัพย์สินที่ใช้เพื่อการอยู่อาศัย การใช้ทรัพย์สินนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ของสัญญา เช่น การใช้เป็นสถานที่กระทำความผิดอาญา ย่อมอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิของผู้ให้เช่า ผู้พักอาศัยรายอื่น และความสงบเรียบร้อยของสังคม ทั้งยังอาจนำไปสู่ข้อพิพาทเกี่ยวกับการบอกเลิกสัญญาและการกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบของคู่สัญญาตามกฎหมาย ดังนั้น การทำความเข้าใจความหมายและลักษณะของสัญญาเช่าทรัพย์สินจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษาประเด็นความรับผิดชอบของผู้ให้เช่าหอพักในกรณีที่ผู้เช่านำทรัพย์สินไปใช้เป็นเครื่องมือหรือสถานที่ในการกระทำความผิดอาญา

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดของผู้ให้เช่าจากการกระทำความผิดทางอาญาของผู้เช่าในทรัพย์สินที่ให้เช่า

ความรับผิดทางอาญา โดยหลักแล้วต้องรับผิดเฉพาะการกระทำความผิดของตนเองที่เกิดจากการกระทำโดยเจตนา หรือเกิดจากการกระทำโดยประมาทเฉพาะในความผิดที่กฎหมายบัญญัติไว้ แต่อย่างไรก็ตาม บารณีนี้อาจต้องรับผิดไปถึงความรับผิดที่เกิดจากการกระทำความผิดของบุคคลอื่น ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

2.3.1 ความรับผิดทางอาญาที่เกิดจากการกระทำของตน

หลักความรับผิดทางอาญาที่เกิดจากการกระทำของตน (Principle of Personal Criminal Responsibility) เป็นหลักการพื้นฐานของกฎหมายอาญาสมัยใหม่ ซึ่งมีสาระสำคัญว่า บุคคลจะต้องรับผิดทางอาญาเฉพาะในกรณีที่ตนเองได้กระทำการอันเป็นความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติ และการกระทำนั้นประกอบด้วยองค์ประกอบความผิดทั้งในส่วนของการกระทำ (Actus Reus) และสภาพจิตใจหรือเจตนา (Mens Rea) ตามที่กฎหมายกำหนด หลักการดังกล่าวมีรากฐานมาจากแนวคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความรับผิดชอบเฉพาะบุคคล ซึ่งมุ่งคุ้มครองมิให้บุคคลต้องรับโทษอาญาจากการกระทำของผู้อื่นโดยปราศจากเหตุอันสมควร ทั้งยังสะท้อนหลักนิติธรรม (Rule of Law) ที่กำหนดให้การลงโทษต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการกระทำและความรับผิดของผู้กระทำแต่ละราย (Ashworth, 2021)

ในระบบกฎหมายอาญาไทย หลักความรับผิดทางอาญาที่เกิดจากการกระทำของตนได้รับการรับรองผ่านบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งกำหนดให้บุคคลจะต้องรับผิดก็ต่อเมื่อได้กระทำการโดยเจตนาหรือโดยประมาทในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้ การลงโทษบุคคลจึงต้องพิจารณาจากพฤติการณ์และบทบาทของบุคคลนั้นเป็นรายกรณี มิใช่อาศัยเพียงความสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดหรือการเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หลักการดังกล่าวจึงเป็นการปฏิเสธแนวคิดความรับผิดโดยอาศัยฐานะหรือความสัมพันธ์ส่วนตัว (Status Liability) อันเป็นหลักที่ไม่สอดคล้องกับกฎหมายอาญาสมัยใหม่ (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59)

สำหรับกรณีการเช่าหอพัก หลักความรับผิดทางอาญาที่เกิดจากการกระทำของตนมีความสำคัญต่อการกำหนดขอบเขตความรับผิดของผู้ให้เช่า กล่าวคือ การที่ผู้เช่าใช้ห้องพักเป็นสถานที่กระทำความผิดอาญา ย่อมไม่เป็นเหตุให้ผู้ให้เช่าต้องรับผิดทางอาญาโดยอัตโนมัติ เพียงเพราะเป็นเจ้าของอาคารหรือผู้ให้เช่าทรัพย์สิน เว้นแต่จะปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ให้เช่ามีส่วนร่วมในการกระทำความผิด เช่น เป็นผู้ให้เช่าผู้สนับสนุน หรือมีเจตนาช่วยเหลือให้การกระทำความผิดสำเร็จ ทั้งนี้ การพิจารณาความรับผิดของผู้ให้เช่าจึงต้องอาศัยพยานหลักฐานที่แสดงถึงการกระทำและเจตนาของผู้ให้เช่าเป็นสำคัญ มิใช่อาศัยข้อสันนิษฐานจากสถานะของการเป็นเจ้าของทรัพย์สินเพียงอย่างเดียว หลักการดังกล่าวจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิ

ของเจ้าของทรัพย์สินกับการบังคับใช้กฎหมายอาญาอย่างเป็นธรรม และเป็นกรอบสำคัญในการวิเคราะห์ประเด็นความรับผิดชอบของผู้ให้เข้าหอพักในกรณีและผู้เข้ากระทำความผิดภายในทรัพย์สินที่เช่า

2.3.2 ความรับผิดทางอาญาที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น

ความรับผิดทางอาญาที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น (Criminal Liability for Acts of Others) เป็นข้อยกเว้นของหลักความรับผิดชอบเฉพาะตัวในกฎหมายอาญา ซึ่งโดยปกติแล้วบุคคลย่อมต้องรับผิดชอบเฉพาะการกระทำของตนเองเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในบางสถานการณ์กฎหมายอาญาได้กำหนดให้บุคคลหนึ่งต้องรับผิดชอบจากการกระทำของอีกบุคคลหนึ่งได้ หากมีความสัมพันธ์ทางกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่ทำให้สามารถเชื่อมโยงความรับผิดดังกล่าวได้ โดยแนวคิดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายและควบคุมพฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นการกระทำร่วมกันหรือมีผู้ควบคุมอยู่เบื้องหลัง (Ashworth, 2021)

โดยหลักแล้ว ความรับผิดจากการกระทำของบุคคลอื่นสามารถปรากฏได้ในหลายรูปแบบ เช่น ความรับผิดในฐานะตัวการร่วม (co-principal liability) ผู้ใช้ให้กระทำความผิด (instigation) หรือผู้สนับสนุนการกระทำความผิด (aiding and abetting) ซึ่งบุคคลเหล่านี้แม้ไม่ได้ลงมือกระทำความผิดด้วยตนเอง แต่หากมีการกระทำหรือเจตนาช่วยเหลือ สนับสนุน หรือชักจูงให้ผู้อื่นกระทำความผิด ย่อมถือว่าเป็นส่วนในความผิดและต้องรับโทษเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ หลักการดังกล่าวตั้งอยู่บนแนวคิดเรื่อง “การมีส่วนร่วมในความผิด” (participation in crime) ซึ่งถือว่าความผิดทางอาญาไม่ได้จำกัดอยู่เพียงผู้ลงมือโดยตรงเท่านั้น แต่รวมถึงผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการก่อให้เกิดผลทางอาญาด้วย (Smith, Hogan & Ormerod, 2021)

ในระบบกฎหมายไทย หลักความรับผิดจากการกระทำของบุคคลอื่นได้รับการรับรองในประมวลกฎหมายอาญา โดยเฉพาะบทบัญญัติว่าด้วยตัวการ ผู้ใช้ และผู้สนับสนุน ซึ่งกำหนดให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดต้องรับโทษตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ แม้จะมีได้เป็นผู้ลงมือกระทำโดยตรงก็ตาม (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83–86) หลักการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า กฎหมายอาญาไม่ได้มุ่งลงโทษเฉพาะผู้กระทำโดยตรงเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการทำให้เกิดความผิดเกิดขึ้น (คณิต ณ นคร, 2563, น. 10)

อย่างไรก็ตาม การขยายความรับผิดไปยังบุคคลอื่นต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง เพื่อไม่ให้ขัดต่อหลักความรับผิดชอบเฉพาะตัวและหลักความชอบด้วยกฎหมายอาญา ศาลจึงต้องพิจารณาอย่างเคร่งครัดถึงองค์ประกอบด้านเจตนาและการมีส่วนร่วมของบุคคลนั้นว่ามีความเชื่อมโยงกับการกระทำความผิดเพียงพอหรือไม่ มิฉะนั้นอาจนำไปสู่การลงโทษบุคคลโดยปราศจากความเป็นธรรม

ดังนั้น แนวคิดความรับผิดทางอาญาที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่นจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้กฎหมายอาญาสามารถจัดการกับอาชญากรรมที่มีความซับซ้อนและมีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันก็ต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดของหลักนิติธรรมและการคุ้มครองสิทธิของบุคคลอย่างเหมาะสม

2.3.3 ความรับผิดชอบของผู้ให้เข้าจากการกระทำความผิดทางอาญาของผู้เข้าในทรัพย์สินที่ให้เช่า

ความรับผิดชอบของผู้ให้เช่าจากการกระทำความผิดทางอาญาของผู้เข้าในทรัพย์สินที่ให้เช่า เป็นประเด็นทางกฎหมายที่อยู่ภายใต้การถกเถียงระหว่างหลักความรับผิดชอบเฉพาะตัวในกฎหมายอาญา กับแนวความคิดการขยายความรับผิดชอบไปยังบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางอ้อม โดยหลักทั่วไป ผู้ให้เช่าในฐานะเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้มีสิทธิครอบครองทรัพย์สินเพื่อให้เช่า มิได้มีความรับผิดชอบทางอาญาจากการกระทำของผู้เช่าโดยอัตโนมัติ เนื่องจากกฎหมายอาญายึดหลักว่าบุคคลต้องรับผิดชอบเฉพาะการกระทำของตนเอง เว้นแต่จะมีบทบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบในฐานะตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนการกระทำความผิด (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83–86)

อย่างไรก็ตาม ความรับผิดชอบของผู้ให้เช่าอาจเกิดขึ้นได้ในกรณีที่ผู้ให้เช่ามีบทบาทหรือพฤติการณ์ที่เชื่อมโยงกับการกระทำความผิดของผู้เช่า เช่น การรู้เห็นเป็นใจ การอำนวยความสะดวก หรือการจงใจปล่อยปละละเลยทั้งที่ทราบว่าทรัพย์สินของตนถูกใช้เป็นสถานที่ในการกระทำความผิด ในกรณีเช่นนี้ ผู้ให้เช่าอาจเข้าข่ายเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิด หากมีการกระทำที่เป็นการช่วยเหลือหรือเอื้อประโยชน์ให้การกระทำความผิดของผู้เช่าสำเร็จลุล่วง ซึ่งต้องพิจารณาจากพยานหลักฐานเกี่ยวกับเจตนาและการมีส่วนร่วมของผู้ให้เช่าเป็นสำคัญ (Ashworth, 2021)

นอกจากนี้ ในทางปฏิบัติยังมีแนวคิดเรื่อง “หน้าที่ในการระมัดระวังอย่างสมเหตุสมผล” ของผู้ให้เช่าในการบริหารจัดการทรัพย์สินที่ให้เช่า โดยเฉพาะในกรณีของหอพักหรืออาคารเช่าที่มีผู้พักอาศัยจำนวนมาก ผู้ให้เช่าอาจมีหน้าที่ตรวจสอบพฤติกรรมที่ผิดปกติของผู้เช่าในระดับที่วิญญูชนพึงกระทำได้ เช่น การกำหนดกฎระเบียบหอพัก การตรวจสอบผู้เช่าพัก หรือการแจ้งเจ้าหน้าที่เมื่อพบเหตุอันควรสงสัย อย่างไรก็ตาม หน้าที่ดังกล่าวมิได้หมายความว่าผู้ให้เช่าจะต้องรับผิดชอบทางอาญาโดยตรง หากไม่มีการพิสูจน์ได้ว่ามีเจตนาหรือการมีส่วนร่วมในการกระทำความผิด

ดังนั้น ความรับผิดชอบของผู้ให้เช่าจากการกระทำความผิดของผู้เช่าจึงต้องพิจารณาอย่างรอบคอบระหว่างหลักความรับผิดชอบเฉพาะตัวกับหลักการมีส่วนร่วมในความผิด เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของทรัพย์สินและประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในทรัพย์สินที่ให้เช่า ซึ่งสะท้อนถึงการประยุกต์ใช้หลักนิติธรรมในระบบกฎหมายอาญาอย่างเหมาะสม

2.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบของผู้ให้เช่าจากการกระทำความผิดทางอาญาของผู้เข้าในทรัพย์สินที่ให้เช่า

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบของผู้ให้เช่าจากการกระทำความผิดทางอาญาของผู้เช่าในทรัพย์สินที่ให้เช่าผู้เขียนขออธิบายดังนี้

2.4.1 สัญญาเช่าทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

สาระสำคัญของสัญญาเช่ามีดังนี้

- 1) เป็นสัญญาที่ไม่มีการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ให้เช่า เป็นเพียงเพราะข้อตกลงให้คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้ใช้หรือได้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่เช่าเท่านั้น
- 2) เป็นสัญญาที่ตกลงชั่วระยะเวลาจำกัด ซึ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและปามาตรา 540 และมาตรา 541
- 3) เป็นสัญญาต่างตอบแทน เนื่องจากคู่สัญญาต่างฝ่ายต่างรับประโยชน์จากสัญญาเช่าทรัพย์สิน กล่าวคือ ผู้เช่าหรือทรัพย์สินที่เช่า ในขณะที่ผู้ให้เช่าก็ได้รับค่าเช่าเป็นการตอบแทนเช่นกัน
- 4) สัญญาเช่าทรัพย์สินเป็นสัญญาที่ถือคุณสมบัติของผู้เช่าเป็นสำคัญ โดยผู้ให้เช่าจำเป็นต้องพิจารณาคุณสมบัติของผู้เช่าว่าเป็นผู้ที่สมควรที่ผู้ให้เช่าจะมอบทรัพย์สินให้ครอบครองและใช้ประโยชน์หรือไม่เพียงใด และหากผู้เช่าตายแล้วสัญญาเช่าย่อมระงับ

สิทธิและหน้าที่ของผู้ให้เช่าและผู้เช่า

สัญญาเช่าเป็นนิติกรรมที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางกฎหมายเฉพาะระหว่างผู้ให้เช่าและผู้เช่า โดยผู้ให้เช่าตกลงให้ผู้เช่าใช้หรือได้รับประโยชน์จากทรัพย์สินเป็นการชั่วคราว และผู้เช่าตกลงชำระค่าเช่าเป็นการตอบแทน ทั้งนี้ สัญญาเช่ามีบทบาทในการสร้างดุลยภาพระหว่างสิทธิในความเป็นเจ้าของทรัพย์สินของผู้ให้เช่า กับสิทธิในการครอบครองและใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินของผู้เช่า

1) สิทธิของผู้ให้เช่า

สิทธิของผู้ให้เช่า หมายถึง ประโยชน์ตอบแทนและอำนาจตามกฎหมายที่ผู้ให้เช่าพึงได้รับจากการยินยอมให้ผู้เช่าเข้าครอบครองและใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินของตนเป็นการชั่วคราว อันเป็นการคุ้มครองทั้งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การลงทุน และกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้ให้เช่า ตลอดจนเป็นหลักประกันว่าทรัพย์สินจะได้รับการใช้และดูแลรักษาอย่างเหมาะสม และถูกส่งคืนในสภาพอันควรเมื่อสัญญาเช่าสิ้นสุดลง โดยสิทธิของผู้ให้เช่ามีลักษณะเป็นสิทธิพื้นฐานที่กฎหมายรับรองในความสัมพันธ์ตามสัญญาเช่า ซึ่งมีสิทธิที่สำคัญ คือ สิทธิในการได้รับค่าเช่า สิทธิในการกลับเข้าครอบครองทรัพย์สิน สิทธิในการได้รับการส่งมอบทรัพย์สินคืนในสภาพดีและสิทธิในการเข้าตรวจตราและซ่อมแซมทรัพย์สิน

2) หน้าที่ของผู้เช่า

หน้าที่ของผู้ให้เช่าคือการผูกพันที่ผู้เช่ามีต่อผู้ให้เช่า และถือเป็นสาระสำคัญของประโยชน์ที่ผู้เช่าพึงได้รับจากการชำระค่าเช่า ซึ่งมีหน้าที่ที่สำคัญ คือ หน้าที่ในการส่งมอบการครอบครอง หน้าที่ในการรับประกันสิทธิการใช้ทรัพย์สินอย่างสงบ หน้าที่ในการบำรุงรักษาทรัพย์สินให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมและหน้าที่ในการเปิดเผยข้อบกพร่องที่สำคัญ

ความระงับสิ้นไปของสัญญาเช่าทรัพย์

1) เมื่อสิ้นสุดเวลาเช่า หรือระงับเมื่อผู้เช่าหรือผู้ให้เช่าตาย โดยทั้งสองกรณีไม่จำเป็นต้องมีการบอกกล่าวให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบก่อน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 564

2) ทรัพย์สินที่เช่าศูนย์ขายทั้งหมด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 567

3) การบอกเลิกสัญญาของผู้เช่าหรือผู้ให้เช่า โดยสามารถแบ่งเป็น 2 กรณี

ก. การบอกเลิกสัญญาเช่าตามกฎหมาย

- การบอกเลิกสัญญาโดย ผู้ให้เช่า ในกรณีที่ผู้เช่าฝ่าฝืน ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ผู้เช่าไม่ชำระค่าเช่า ผู้ให้เช่างดบอกเลิกสัญญาก็ได้

- การบอกเลิกสัญญาโดยผู้เช่า ในกรณีที่ทรัพย์สินไม่สามารถใช้งานได้ หรือในกรณีที่ทรัพย์สินชำรุดบกพร่อง ผู้เช่าจะบอกเลิกสัญญาก็ได้

- การบอกเลิกสัญญาเช่าโดยผู้ให้เช่าหรือผู้เช่า ในกรณีที่สัญญาเช่าไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้ ต่างฝ่ายต่างสามารถบอกเลิกสัญญาได้ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ข. การบอกเลิกสัญญาเช่าโดยข้อสัญญา

กรณีดังกล่าวนี้หากสัญญาระบุไว้เช่นไรก็สามารถบอกเลิกได้

2.4.2 บทบัญญัติกฎหมายอาญากับความรับผิดของผู้ให้เช่าจากการกระทำความผิดทางอาญาของผู้เช่าในทรัพย์สินที่ให้เช่า

ตามหลักทั่วไปของประมวลกฎหมายอาญา ความรับผิดทางอาญามีได้จำกัดอยู่เฉพาะผู้ที่ลงมือกระทำความผิดโดยตรงเท่านั้น หากแต่ยังครอบคลุมไปถึงบุคคลอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการก่ออาชญากรรมตามบทบาทที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างชัดเจน ได้แก่ ตัวการ ผู้ใช้ และผู้สนับสนุน ซึ่งสะท้อนแนวคิดว่าการกระทำความผิดอาญาอาจเกิดจากการร่วมมือกันของบุคคลหลายฝ่ายในลักษณะที่แตกต่างกัน

ในส่วนของตัวการตามมาตรา 83 หมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่ร่วมกันกระทำความผิดโดยมีเจตนาร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นการลงมือกระทำความผิดโดยตรง หรือการแบ่งหน้าที่กันทำเพื่อให้การกระทำความผิดสำเร็จ โดยกฎหมายถือว่าการกระทำของแต่ละบุคคลเป็นการกระทำของทุกคนที่ร่วมกันกระทำความผิดนั้น

สำหรับผู้เช่าตามมาตรา 84 คือ บุคคลที่มีบทบาทในการก่อให้ผู้อื่นตัดสินใจกระทำความผิด ผ่านการชักจูง ชูเชิญ จ้าง วาน หรือยุยงส่งเสริมให้เกิดการกระทำความผิด โดยถือว่าผู้เช่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการก่อรูปเจตนาของการกระทำความผิด จึงต้องรับโทษเช่นเดียวกับตัวการเมื่อความผิดสำเร็จ และในบางกรณีอาจต้องรับโทษที่สูงขึ้นเพื่อคุ้มครองบุคคลที่อยู่ในสถานะเปราะบาง

ส่วนผู้สนับสนุนตามมาตรา 86 หมายถึง บุคคลที่ให้ความช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกแก่การกระทำความผิด ทั้งก่อนหรือระหว่างการกระทำ ไม่ว่าจะเป็นการจัดเตรียมเครื่องมือ การจัดหาที่พักพิง การวางแผน หรือการช่วยเหลือในการหลบหนี แม้จะมีได้มีบทบาทถึงขั้นเป็นผู้ก่อให้เกิดการกระทำความผิดโดยตรง

แต่กฎหมายเห็นว่าการสนับสนุนดังกล่าวเป็นปัจจัยที่เอื้อให้การกระทำความผิดสามารถสำเร็จลุล่วงได้ จึงกำหนดให้ต้องรับโทษ แต่ลดหลั่นลงตามระดับความเกี่ยวข้อง

ลักษณะความผิดที่เจ้าของสถานที่ (ผู้ให้เช่า) ต้องรับผิด

การกำหนดความรับผิดทางอาญาของผู้ให้เช่าหรือเจ้าของสถานที่จากการที่ผู้เช่าหรือบุคคลอื่นใช้สถานที่ในการกระทำความผิด จำเป็นต้องพิจารณาภายใต้บทบัญญัติกฎหมายเฉพาะซึ่งมีแนวทางแตกต่างกันไปตามลักษณะของฐานความผิด โดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด การพนัน การตั้งสถานบริการโดยมิชอบด้วยกฎหมาย และการค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นกลุ่มความผิดที่มีความเชื่อมโยงกับการใช้สถานที่เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดอย่างเด่นชัด

1) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ในกรณีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ความรับผิดของผู้ให้เช่าหรือเจ้าของสถานที่ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 สามารถแบ่งออกได้เป็นสองลักษณะสำคัญอย่างชัดเจน ได้แก่ ความรับผิดทางอาญาในฐานะผู้สนับสนุน และความรับผิดในลักษณะมาตรการทางปกครองอันเกิดจากการปล่อยปละละเลย

ประการแรก ความรับผิดในฐานะผู้สนับสนุนการกระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด ตามมาตรา 125 (2) และ (3) ซึ่งกำหนดให้การจัดหา ให้ หรือยินยอมให้ใช้สถานที่ ททรัพย์สิน หรือที่พำนัก เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือเพื่ออำนวยความสะดวกในการกระทำความผิด รวมถึงการช่วยเหลือให้ผู้กระทำความผิดหลบหนีการจับกุม เป็นการกระทำที่ต้องรับโทษในระดับเดียวกับตัวการ บทบัญญัติดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงมาตรฐานความรับผิดที่ค่อนข้างเข้มงวด โดยมีได้มุ่งเพียงการพิสูจน์ว่าผู้ให้เช่ารับรู้ถึงการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นในสถานที่ของตนเท่านั้น แต่ยังคงพิจารณาถึงเจตนาเฉพาะ กล่าวคือ ต้องปรากฏว่าผู้ให้เช่ามีความมุ่งหมายที่จะเอื้อประโยชน์ สนับสนุน หรืออำนวยความสะดวกต่อการกระทำความผิด หรือมีเจตนาช่วยเหลือให้ผู้กระทำความผิดหลบเลี่ยงการถูกจับกุม จึงจะก่อให้เกิดความรับผิดทางอาญาตามบทบัญญัติดังกล่าว

ประการที่สอง ความรับผิดจากการปล่อยปละละเลย เป็นมาตรการในทางปกครองที่มีใช้โทษทางอาญาโดยตรง แต่เป็นกลไกเชิงกำกับดูแลตามประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา 56 และมาตรา 57 ซึ่งให้อำนาจคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ในการกำหนดมาตรการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานประกอบการ หากเจ้าพนักงานตรวจพบการฝ่าฝืนมาตรการ หรือพบว่ามีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเกิดขึ้นในสถานประกอบการ และเจ้าของหรือผู้ประกอบการไม่อาจแสดงได้ว่าได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่กรณีแล้ว เลขาธิการ ป.ป.ส. หรือคณะกรรมการ ป.ป.ส. ย่อมมีอำนาจสั่งใช้มาตรการที่จำเป็น เช่น การสั่งปิดสถานประกอบการชั่วคราว หรือการสั่งพักใช้ใบอนุญาตประกอบกิจการ

บทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นแนวคิดในการกำหนดภาระหน้าที่เชิงป้องกันแก่เจ้าของสถานที่ โดยมุ่งเน้นการผลักดันการพิสูจน์ไปยังผู้ประกอบการ พร้อมทั้งใช้กลไกทางปกครองในการควบคุมและลดความ

เสียงที่สถานที่ที่จะถูกใช้เป็นฐานในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด มากกว่าการมุ่งลงโทษทางอาญาโดยอาศัยหลักเจตนาเป็นสำคัญ

2) ความผิดเกี่ยวกับการพนัน

ในกรณีความผิดเกี่ยวกับการพนัน พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 เป็นกฎหมายหลักที่ใช้บังคับ โดยความรับผิดของผู้ให้เข้าหรือเจ้าของสถานที่ที่จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อพฤติการณ์ปรากฏชัดว่ามีลักษณะเข้าข่ายเป็นผู้จัดให้มีการเล่นการพนันโดยไม่ได้รับอนุญาต ทั้งนี้ การจะถือว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้จัดให้มีการเล่นการพนันจำเป็นต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีการมีส่วนร่วมโดยเจตนาในกระบวนการจัดให้มีการเล่น ไม่ว่าจะเป็นการจัดเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการเล่น การทำหน้าที่เป็นเจ้ามือ หรือการมีส่วนได้เสียในผลประโยชน์ที่เกิดจากการพนัน

ในทางกลับกัน การเป็นเพียงเจ้าของสถานที่หรือการให้เข้าสถานที่โดยปราศจากบทบาทในการดำเนินการ จัดการ หรือควบคุมกิจกรรมการพนัน ย่อมไม่เพียงพอที่จะถือว่าบุคคลนั้นเป็นผู้จัดให้มีการเล่นการพนันตามความหมายของกฎหมาย

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ยังได้วางหลักข้อสันนิษฐานไว้ว่า ผู้ที่มีสถานะเป็นผู้จัดให้มีการเล่นการพนันย่อมกระทำไปเพื่อประโยชน์แห่งตน อย่างไรก็ตาม การใช้ข้อสันนิษฐานดังกล่าวย่อมต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขสำคัญ คือ ต้องมีการพิสูจน์ให้ได้ก่อนว่าบุคคลนั้นมีสถานะเป็นผู้จัดให้มีการเล่นการพนันตามนิยามที่กฎหมายกำหนดเสียก่อน จึงจะสามารถนำข้อสันนิษฐานดังกล่าวมาใช้ประกอบการพิจารณาความรับผิดได้

โดยโครงสร้างดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กฎหมายยังคงให้ความสำคัญกับการพิสูจน์บทบาทและเจตนาของผู้เกี่ยวข้องเป็นสำคัญ มิได้มุ่งลงโทษบุคคลเพียงเพราะเป็นเจ้าของหรือผู้ให้เข้าสถานที่ หากแต่ต้องปรากฏการมีส่วนร่วมในเชิงการจัดการหรือการเอื้อประโยชน์ต่อการกระทำความผิดอย่างแท้จริง จึงจะก่อให้เกิดความรับผิดตามกฎหมายได้อย่างชอบธรรม

3) ความผิดเกี่ยวกับการตั้งสถานบริการ

พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 ได้วางระบบการกำกับดูแลกิจการสถานบริการโดยยึดหลัก “การอนุญาต” เป็นแกนกลางของความรับผิด มากกว่าการพิจารณาจากกรรมสิทธิ์ในสถานที่ กล่าวคือ ผู้ประสงค์จะประกอบกิจการสถานบริการจะต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด และในกรณีที่สถานที่มิได้เป็นของผู้ขออนุญาต จะต้องมิหนังสือยินยอมจากเจ้าของอาคารหรือสถานที่ประกอบกิจการเพื่อใช้เป็นหลักฐานเชิงนิติกรรมที่แสดงให้เห็นว่าเจ้าของทรัพย์สินรับรู้และยินยอมให้มีการนำสถานที่ไปใช้ในกิจการที่อยู่ภายใต้การควบคุมเป็นพิเศษ

แม้การให้ความยินยอมดังกล่าวจะยังไม่ก่อให้เกิดความรับผิดทางอาญาต่อเจ้าของอาคารในฐานะตัวการโดยอัตโนมัติ แต่ก็มีผลสำคัญในเชิงพยานหลักฐานที่อาจเชื่อมโยงไปสู่การพิจารณาองค์ประกอบด้าน

เจตนา หากปรากฏในภายหลังว่ามีกรกล่าวอ้างถึงการมีส่วนร่วม สนับสนุน หรือเอื้อประโยชน์ต่อการกระทำ ความผิดของผู้ประกอบกิจการ

นอกจากนี้ กฎหมายยังได้กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงแก่ผู้รับใบอนุญาตประกอบ กิจการสถานบริการตามมาตรา 16(5) โดยห้ามมิให้ปล่อยปละละเลยหรือยินยอมให้มีการกระทำที่เป็นภัยต่อ ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี เช่น การใช้แรงงานเด็ก การจำหน่ายสุราแก่ผู้เมามา การปล่อยให้มีการพัก อาศัยในสถานบริการ การนำอาวุธเข้าในสถานที่ รวมถึงการปล่อยปละละเลยให้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยา เสพติด

ถ้อยคำว่า “ปล่อยปละละเลย” ในบทบัญญัติดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า กฎหมายได้กำหนด มาตรฐานความรับผิดชอบในระดับที่ต่ำกว่าความตั้งใจหรือเจตนาโดยตรง แต่เน้นภาระหน้าที่ในการดูแล ตรวจสอบ และควบคุมสถานประกอบการอย่างเหมาะสม หากผู้ให้เช่าและผู้รับใบอนุญาตเป็นบุคคลคนละราย ความรับผิดชอบ ตามกฎหมายย่อมตกอยู่กับผู้รับใบอนุญาตเป็นสำคัญ

ดังนั้น กลไกการบังคับใช้พระราชบัญญัติสถานบริการจึงมุ่งเน้นมาตรการทางปกครองเป็นหลัก เช่น การสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต ซึ่งเป็นเครื่องมือของรัฐในการควบคุมและป้องกันการเกิดอาชญากรรมได้ อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยการพิสูจน์เจตนาของเจ้าของทรัพย์สินในกระบวนการ ทางอาญาโดยตรง

4) ความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์

มาตรา 7 (2) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้ การกระทำในลักษณะการอุปการะ โดยการให้ทรัพย์สิน การจัดหาสถานที่ประชุม หรือการจัดหาที่พักพิงแก่ ผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ต้องรับโทษในระดับเดียวกับผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์โดยตรง บทบัญญัติ ดังกล่าวสะท้อนนโยบายทางอาญาที่ให้ความสำคัญกับการตัดวงจรสนับสนุนการค้ามนุษย์ โดยถือว่าการจัดหา สถานที่หรือที่พักซึ่งเอื้ออำนวยต่อการดำเนินกิจการค้ามนุษย์มีความร้ายแรงในระดับเดียวกับการลงมือกระทำ ความผิดเอง

ในลักษณะนี้ กฎหมายมิได้กำหนดให้ผู้ให้เช่าหรือผู้จัดหาสถานที่อยู่ในฐานะเพียงผู้สนับสนุนที่ต้อง รับโทษลดหลั่นลงจากตัวการ แต่กลับยกระดับความรับผิดชอบให้เทียบเท่ากับตัวการโดยตรง ซึ่งส่งผลให้การพิจารณา ความรับผิดชอบต่อการพิสูจน์องค์ประกอบด้านเจตนาอย่างเคร่งครัด โดยจะต้องปรากฏว่าผู้ให้เช่ารู้ข้อเท็จจริง ว่าผู้เช่าเป็นผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ และรับรู้ว่าการจัดหาสถานที่ที่ตนให้เช่าจะถูกนำไปใช้เป็นที่พักพิงหรือสถานที่ ดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดดังกล่าว

เมื่อองค์ประกอบด้านความรู้และเจตนาปรากฏครบถ้วน การให้เช่าหรือจัดหาสถานที่ภายใต้ เงื่อนไขดังกล่าวย่อมเพียงพอที่จะก่อให้เกิดความรับผิดชอบทางอาญาในระดับสูงสุดตามที่กฎหมายกำหนด

กลไกทางกฎหมายเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงนโยบายเชิงป้องกันที่ชัดเจนของรัฐ ซึ่งมุ่งตัดโอกาสในการสนับสนุนหรือเอื้อประโยชน์ต่อกระบวนการค้ามนุษย์ในทุกรูปแบบ อันถือเป็นอาชญากรรมที่มีความร้ายแรง และกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยตรง ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความเข้มงวดของกฎหมายในการขยายขอบเขตความรับผิดชอบไปยังผู้ที่มีบทบาทสนับสนุนในเชิงโครงสร้าง เพื่อให้การปราบปรามการค้ามนุษย์มีประสิทธิภาพและครอบคลุมอย่างแท้จริง

2.5 ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบผู้ให้เข้าจากการกระทำความผิดทางอาญาของผู้เข้าในทรัพย์สินที่ให้เช่า

จากงานวิจัยเรื่อง ปัญหาความรับผิดชอบของผู้ให้เช่าทรัพย์สินจากการกระทำความผิดของผู้เช่า กรณีการเช่าหอพัก ผู้วิจัยพบว่ามีปัญหาทางกฎหมาย ดังนี้

2.5.1 ปัญหาเกี่ยวกับความผิดที่ผู้เช่าได้กระทำให้ผู้ให้เช่าต้องรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบของผู้ให้เช่าต่อการกระทำความผิดของผู้เช่า จะต้องพิสูจน์เจตนาหรือการมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดเป็นสำคัญ ซึ่งในทางปฏิบัติกลับเป็นภาระการพิสูจน์ที่ค่อนข้างยาก เนื่องจากผู้ให้เช่าสามารถอ้างได้ว่าเป็นเพียงการให้เช่าทรัพย์สินตามปกติ โดยมิได้มีเจตนาสนับสนุนหรือยินยอมให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ส่งผลให้ขอบเขตความรับผิดชอบของผู้ให้เช่าในความผิดที่มีลักษณะอาชญากรรมที่เป็นองค์ประกอบสำคัญถูกจำกัดอย่างมาก

อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริง ผู้ให้เช่าอาจมีโอกาสรู้ถึงการใช้ทรัพย์สินในทางที่ผิดกฎหมายจากสภาพแวดล้อมหรือพฤติกรรมแวดล้อมที่ปรากฏ แต่กลับเพิกเฉยไม่ดำเนินการตรวจสอบหรือแจ้งเจ้าหน้าที่ ซึ่งอาจเป็นการรู้เห็นโดยปริยายหรือการปล่อยปละละเลยที่มีลักษณะเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อการกระทำความผิดได้ ทั้งนี้ ควรแยกความผิดส่วนบุคคลของผู้เช่าซึ่งเป็นพฤติกรรมเฉพาะตัว ออกจากความผิดที่ส่งผลกระทบต่อสาธารณะ อันทำให้สถานที่เช่ากลายเป็นแหล่งอาชญากรรมหรือก่อความเดือดร้อนรำคาญต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการคุ้มครองสังคมที่มุ่งรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นสำคัญ มากกว่าการยึดติดกับการพิสูจน์เจตนาของผู้ให้เช่าเพียงอย่างเดียว แม้ว่ากฎหมายพิเศษบางฉบับจะพยายามกำหนดความรับผิดชอบในลักษณะดังกล่าวแล้วก็ตาม แต่ยังคงมีข้อจำกัดทั้งในด้านขอบเขตการบังคับใช้และองค์ประกอบความรับผิดชอบที่ยังไม่ครอบคลุมอย่างเป็นระบบเพียงพอ

ในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ประมวลกฎหมายยาเสพติดได้กำหนดฐานความผิดเกี่ยวกับการจัดหาหรือให้สถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่การกระทำความผิดไว้อย่างชัดเจนตามมาตรา 125 (2) ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งควบคุมการใช้ทรัพย์สินเป็นฐานในการกระทำความผิดอย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติกลับประสบปัญหาในการพิสูจน์เจตนาพิเศษ เนื่องจากต้องแสดงให้เห็นได้ว่าผู้ให้เช่ามี

เจตนาสนับสนุนหรือเอื้อประโยชน์ต่อการกระทำความผิดโดยตรง ขณะที่ผู้ให้เช่ามักยกข้อต่อสู้ว่าเป็นเพียงการให้เช่าทรัพย์สินตามปกติเพื่อแสวงหาผลประโยชน์เท่านั้น

นอกจากนี้ แม้มาตรา 57 จะกำหนดมาตรการทางปกครองในการป้องกันการปล่อยปละละเลย โดยให้อำนาจเลขาธิการ ป.ป.ส. ในการสั่งปิดหรือพักใช้ใบอนุญาต หากเจ้าของสถานประกอบการไม่สามารถแสดงได้ว่า ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด แต่บทบัญญัติดังกล่าวกลับจำกัดขอบเขตการบังคับใช้เฉพาะสถานประกอบการเท่านั้น มิได้ครอบคลุมถึงผู้ให้เช่าบ้านพักอาศัยหรืออาคารพาณิชย์ทั่วไป อันเป็นช่องว่างทางกฎหมายที่อาจถูกใช้ประโยชน์โดยกลุ่มอาชญากรรมได้ในทางปฏิบัติ

ความผิดเกี่ยวกับการพนันมีลักษณะปัญหา กล่าวคือ โดยพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 มุ่งเน้นการเอาผิดผู้จัดให้มีการเล่นการพนันตามมาตรา 12 เป็นสำคัญ แต่ไม่ได้กำหนดบทบาทหรือความรับผิดชอบของผู้ให้เช่าสถานที่ไว้อย่างชัดเจน ส่งผลให้ผู้ให้เช่าสามารถอ้างสถานะเป็นบุคคลภายนอกเพื่อปฏิเสธความรับผิดชอบได้ง่าย แม้จะมีพฤติการณ์แวดล้อมที่อาจบ่งชี้ถึงการรับรู้หรือยินยอมต่อการใช้สถานที่ในทางผิดกฎหมาย เช่น ความผิดปกติของการเข้าออกของบุคคลจำนวนมาก เสียงรบกวน หรือการกำหนดค่าเช่าในระดับสูงผิดปกติ

ปัญหาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าสภาพการบังคับใช้กฎหมายที่แม้จะมีคดีการพนันจำนวนมาก แต่การดำเนินคดีกับสถานที่หรือผู้ให้เช่าในฐานะผู้เกี่ยวข้องยังมีจำนวนน้อยอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดในการเชื่อมโยงความรับผิดชอบระหว่างเจ้าของหรือผู้ให้เช่าสถานที่กับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นภายในทรัพย์สินของตนอย่างมีประสิทธิภาพ

ความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์และการค้าประเวณี แม้กฎหมายจะมีได้มีช่องว่างในด้านการกำหนดความรับผิดชอบโดยตรง แต่กลับก่อให้เกิดประเด็นปัญหาในเชิงความได้สัดส่วนของบทลงโทษ เนื่องจากบทบัญญัติที่กำหนดให้ผู้จัดหาที่พักพิงหรือที่ประชุมแก่ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษในระดับเดียวกับตัวการค้ามนุษย์โดยตรง สะท้อนนโยบายการปราบปรามที่เข้มงวดและเด็ดขาด

อย่างไรก็ตาม แนวทางดังกล่าวอาจนำไปสู่ความไม่สมดุลระหว่างระดับความผิดกับระดับโทษ โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้ให้เช่ามีเพียงพฤติการณ์เพิกเฉยหรือขาดความระมัดระวัง มิได้มีบทบาทเชิงรุกหรือเจตนาในการแสวงหาประโยชน์จากการค้ามนุษย์อย่างแท้จริง

2.5.2 ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบตามกฎหมายของผู้ให้เช่า

การเอาผิดผู้ให้เช่าในฐานะผู้สนับสนุนการกระทำความผิดของผู้เช่าแทบไม่อาจเกิดขึ้นได้ในทางปฏิบัติ เนื่องจากประมวลกฎหมายอาญาวางหลักความรับผิดไว้บนพื้นฐานของเจตนาและการมีส่วนร่วมโดยตรงเป็นสำคัญ เมื่อพิจารณาถึงรากของปัญหา จะเห็นได้ว่าข้อจำกัดดังกล่าวมิได้เกิดจากการตีความบทบัญญัติโดยตรง หากแต่เกิดจากการที่กฎหมายมิได้กำหนด “หน้าที่ตามกฎหมาย” ให้ผู้ให้เช่าต้องป้องกันหรือระงับการใช้ทรัพย์สินในทางที่ผิด ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของความรับผิดจากการงดเว้นกระทำ

ตามหลักกฎหมาย บุคคลจะต้องรับผิดชอบจากการดเว้นได้ก็ต่อเมื่อมีหน้าที่ตามกฎหมายต้องดำเนินการเพื่อป้องกันผลร้าย แต่กฎหมายไทยทั้งในทางแพ่งและอาญายังมิได้กำหนดหน้าที่ดังกล่าวไว้แก่ผู้ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์โดยทั่วไป ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดเพียงหน้าที่ในการส่งมอบและดูแลสภาพทรัพย์สินให้เหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์เท่านั้น มิได้ขยายไปถึงหน้าที่ในการควบคุมหรือสอดส่องพฤติกรรมของผู้เช่า

เมื่อปราศจากหน้าที่ทางกฎหมายดังกล่าว การนิ่งเฉยของผู้ให้เช่า แม้จะรับรู้ถึงการใช้ทรัพย์สินในทางผิดกฎหมาย ก็ยังไม่อาจถือเป็นการดเว้นที่ครบองค์ประกอบความผิดฐานผู้สนับสนุนตามมาตรา 86 ได้ ส่งผลให้เกิดความไม่สอดคล้องในเชิงนโยบาย ทั้งที่ในทางข้อเท็จจริง ผู้ให้เช่าอยู่ในฐานะที่สามารถป้องกันความเสียหายได้มากที่สุดผ่านอำนาจในการคัดเลือกผู้เช่าและการบอกเลิกสัญญาเมื่อมีการใช้ทรัพย์สินผิดวัตถุประสงค์

ดังนั้น การพัฒนากฎหมายโดยกำหนดหน้าที่เฉพาะแก่ผู้ให้เช่า เพื่อรองรับความรับผิดชอบจากการดเว้นภายหลังการรับรู้เหตุผิดกฎหมาย อาจเป็นแนวทางที่ทำให้ความรับผิดชอบดังกล่าวมีความชัดเจนและสมเหตุสมผลมากขึ้น โดยไม่เป็นเพียงการรับผิดชอบผู้เช่า แต่เป็นความรับผิดชอบของผู้ให้เช่าจากการละเลยหน้าที่ของตนเองโดยตรง ภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ชัดเจนแล้ว

2.5.3 ปัญหาเกี่ยวกับโทษที่ลงแก่ผู้ให้เช่าจากการกระทำผิดทางอาญาของผู้เช่า

การกำหนดโทษหรือมาตรการต่อผู้ให้เช่าที่ปล่อยให้ทรัพย์สินของตนถูกใช้เป็นฐานในการกระทำผิดทางอาญา เป็นประเด็นที่มีความซับซ้อนอย่างยิ่ง เนื่องจากต้องชั่งน้ำหนักระหว่างหลักความรับผิดชอบเฉพาะตัวในกฎหมายอาญา ซึ่งเชื่อมโยงกับการกระทำโดยเจตนาและหลัก “ไม่มีโทษโดยปราศจากความผิด” กับแนวคิดความรับผิดชอบเชิงป้องกันเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ที่มุ่งหวังให้ผู้ให้เช่ามีบทบาทในการป้องกันมิให้ทรัพย์สินของตนถูกใช้ก่ออาชญากรรม กรณีดังกล่าวนี้ หากกำหนดโทษทางอาญาที่รุนแรง อาจกระทบต่อความเป็นธรรมแก่ผู้ให้เช่าที่มีเจตนากระทำความผิดโดยตรง แต่หากกำหนดโทษที่เบาเกินไป ก็อาจไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการป้องปรามและยับยั้งการใช้ทรัพย์สินเป็นแหล่งก่ออาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทลงโทษของผู้ให้เช่าถูกกำหนดไว้อย่างกระจัดกระจายในกฎหมายเฉพาะหลายฉบับ โดยยังขาดหลักเกณฑ์กลางที่มีความเป็นเอกภาพ ในบางกรณี เช่น ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา 125 ได้กำหนดให้ผู้จัดหาหรือให้สถานที่เพื่อใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดต้องรับโทษเสมือนตัวการ ขณะที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 7 (2) กว้างโอบในลักษณะเดียวกันต่อผู้ที่จัดหาที่พักพิงหรือสถานที่ให้แก่ผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์

แม้บทบัญญัติดังกล่าวจะสะท้อนเจตนารมณ์ของรัฐในการควบคุมอาชญากรรมด้วยมาตรการที่เข้มงวด แต่กลับเป็นมาตรฐานการลงโทษที่ค่อนข้างรุนแรงและมีลักษณะตายตัว ในทางกลับกัน กฎหมายบางประเภท เช่น พระราชบัญญัติสถานบริการ กลับใช้มาตรการทางปกครองเป็นหลัก โดยอาศัยการควบคุม

ใบอนุญาตผ่านการพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต ซึ่งสะท้อนความแตกต่างของแนวนโยบายทางกฎหมายและก่อให้เกิดความไม่สอดคล้องในการบังคับใช้

ความแตกต่างดังกล่าวยังชี้ให้เห็นข้อจำกัดของมาตรการทางปกครอง เนื่องจากการให้เข้าทรัพย์สินทั่วไปมิได้อยู่ภายใต้ระบบอนุญาตของรัฐโดยตรง อีกทั้งยังเกิดความไม่สมดุลระหว่างระดับโทษกับระดับความเกี่ยวข้องของผู้ให้เข้ากับการกระทำความผิด กล่าวคือ ในบางกรณีผู้ให้เข้าอาจเพียงเพิกเฉยหรือขาดความระมัดระวัง แต่กลับต้องรับโทษเทียบเท่าตัวการ ขณะที่ในบางกรณีผู้มีพฤติการณ์รู้เห็นกลับไม่ต้องรับผิดเนื่องจากกฎหมายมิได้ครอบคลุมพฤติการณ์นั้น

ความไม่สมดุลดังกล่าวขัดต่อหลักความได้สัดส่วนซึ่งเป็นหลักสำคัญของความยุติธรรมทางอาญา และยังส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของกฎหมายทั้งในมิติของการลงโทษและการป้องกัน นอกจากนี้ การใช้โทษทางอาญากับผู้ให้เข้าในทุกกรณียังอาจขัดต่อหลักพื้นฐานที่ควรจำกัดการใช้โทษอาญาเฉพาะกรณีที่มีเจตนาโดยตรงเท่านั้น ในขณะที่กฎหมายไทยยังมิได้กำหนดหน้าที่เชิงบวกให้ผู้ให้เข้าต้องตรวจสอบหรือป้องกันการเข้าทรัพย์สินในทางมิชอบ จึงทำให้การเพิกเฉยของผู้ให้เข้าโดยลำพังยังไม่อาจยกระดับเป็นความรับผิดชอบจากการดเว้นได้อย่างชัดเจนตามกฎหมายอาญา

3. บทสรุป และข้อเสนอแนะ

3.1 บทสรุป

จากงานวิจัย เรื่อง ปัญหาความรับผิดของผู้ให้เข้าทรัพย์สินจากการกระทำความผิดของผู้เข้า กรณีการเข้าหอพัก ผู้วิจัยสรุปผลได้ ดังนี้

การทำสัญญาเช่าทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 537 คือนิติสัมพันธ์ต่างตอบแทนที่ผู้ให้เช่าตกลงให้ผู้เช่าได้ใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินชั่วคราวระยะเวลาจำกัด โดยมีค่าเช่าเป็นสิ่งตอบแทน การทำสัญญานี้ตั้งอยู่บน หลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) ที่เปิดโอกาสให้เอกชนกำหนดความสัมพันธ์ทางกฎหมายได้อย่างอิสระ ควบคู่กับ หลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งสัญญา (Sanctity of Contract) หรือ pacta sunt servanda ที่ผูกพันให้ผู้สัญญาต้องปฏิบัติตามข้อตกลงโดยสุจริต อย่างไรก็ตาม เสรีภาพดังกล่าวมีข้อจำกัดภายใต้กรอบของกฎหมาย ความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน โดยมี หลักความสุจริต (Good Faith) ตามมาตรา 5 เป็นกลไกควบคุมสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา มิให้เอารัดเอาเปรียบหรือใช้สิทธิในทางที่ไม่เป็นธรรม

ในมุมของกฎหมายอาญา การกำหนดความรับผิดต่ออาชญากรรมยึด หลักความรับผิดทางอาญาที่เกิดจากการกระทำของตน (Principle of Personal Criminal Responsibility) เป็นหลัก ซึ่งบุคคลจะรับโทษก็

ต่อเมื่อมีการกระทำ (Actus Reus) และเจตนา (Mens Rea) ของตนเองเท่านั้น ปฏิเสธความรับผิดโดยอาศัยฐานะ (Status Liability) ดังนั้น การที่ผู้เช่านำทรัพย์สินไปกระทำความผิดอาญา จึงไม่ทำให้ผู้ให้เช่าต้องรับผิดโดยอัตโนมัติ เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นเรื่อง ความรับผิดที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น ในฐานะตัวการร่วม (มาตรา 83) ผู้ใช้ (มาตรา 84) หรือผู้สนับสนุน (มาตรา 86) ซึ่งต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงเจตนาและการมีส่วนร่วมเชิงโครงสร้างหรือเอื้อประโยชน์ต่อความผิดนั้น

เมื่อพิจารณากฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับลักษณะความผิดที่เกิดขึ้นในสถานที่ให้เช่า สามารถจำแนกความรับผิดได้ 4 ฐานหลัก ดังนี้

ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 ผู้ให้เช่าอาจรับโทษทางอาญาเสมือนเป็นตัวการตามมาตรา 125 หากมีเจตนาเฉพาะในการจัดหาหรือยินยอมให้ใช้สถานที่เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการกระทำความผิด และอาจใช้มาตรการทางปกครอง (มาตรา 56-57) เช่น การสั่งปิดสถานประกอบการชั่วคราว หากปล่อยปละละเลยและไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร

ความผิดเกี่ยวกับการพนัน ตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ความรับผิดจะเกิดขึ้นเฉพาะกรณีที่ผู้ให้เช่ามีส่วนร่วมโดยเจตนาในลักษณะเป็น "ผู้จัดให้มีการเล่น" (เช่น เป็นเจ้ามือหรือมีส่วนได้เสีย) ลำพังเพียงการเป็นเจ้าของสถานที่โดยไม่มีพฤติการณ์บริหารจัดการ ย่อมไม่ก่อให้เกิดความรับผิด

ความผิดเกี่ยวกับการตั้งสถานบริการ พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 มุ่งกำกับดูแลผ่านระบบใบอนุญาต โดยความรับผิดจากการ "ปล่อยปละละเลย" (มาตรา 16(5)) ตกเป็นของผู้รับใบอนุญาตเป็นสำคัญ รัฐเน้นใช้มาตรการทางปกครอง เช่น การพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต เพื่อควบคุมความสงบเรียบร้อย

ความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 7 (2) ยกกระดานนโยบายเชิงป้องปรามขั้นสูงสุด โดยกำหนดให้ผู้ให้เช่าที่พักพิงหรือจัดหาสถานที่แก่ผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ต้องรับโทษทางอาญาในระดับเดียวกับตัวการโดยตรง หากพิสูจน์ได้ว่าผู้ให้เช่ารู้เห็นข้อเท็จจริงและมีเจตนาสนับสนุน

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ความรับผิดทางอาญาของผู้ให้เช่ามิได้เกิดขึ้นจากสิทธิในกรรมสิทธิ์หรือความเป็นเจ้าของสถานที่ แต่เป็นผลจากการประเมินคุณภาพระหว่างเสรีภาพของเอกชนกับประโยชน์สาธารณะ โดยต้องอาศัยการพิสูจน์องค์ประกอบความรู้ เจตนา และการมีส่วนร่วมในอาชญากรรมอย่างเคร่งครัดตามหลักนิติธรรม

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากงานวิจัย เรื่อง ปัญหาความรับผิดของผู้ให้เช่าทรัพย์สินจากการกระทำความผิดของผู้เช่า กรณีการเช่าหอพัก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.2.1 ปัญหาความรับผิดของผู้ให้เช่า กฎหมายไทยยังถูกจำกัดอยู่ในกรอบกฎหมายที่แคบและกระจัดกระจาย โดยมุ่งเน้นเฉพาะอาชญากรรมร้ายแรงแบบดั้งเดิม เช่น ยาเสพติด การพนัน และการค้ามนุษย์ ส่งผลให้ไม่ครอบคลุมอาชญากรรมรูปแบบใหม่ที่ใช้สถานที่เช่าเป็นฐานปฏิบัติการ เกิดเป็นช่องว่างทางกฎหมายที่สำคัญ

จึงควรปรับแนวคิดทางกฎหมายใหม่ เช่น ข้อบัญญัติเรื่องสถานที่ก่อความเดือดร้อนรำคาญเรื้อรัง ซึ่งให้ความสำคัญกับผลกระทบต่อชุมชนมากกว่าประเภทความผิดโดยตรง ข้อเสนอคือ การจัดทำกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการจัดการสถานที่ก่อความเดือดร้อนรำคาญ โดยกำหนดนิยามให้ครอบคลุมกิจกรรมหลากหลาย ไม่จำกัดเพียงอาชญากรรมร้ายแรง แต่รวมถึงพฤติกรรมที่กระทบสังคม เช่น ความรุนแรง การคุกคาม การมั่วสุม เสียงดัง ผิดปกติ หรือพฤติกรรมบ่งชี้การใช้สถานที่เพื่อกิจกรรมผิดกฎหมายอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมและป้องกันปัญหาอย่างเป็นระบบ

3.2.2 ปัญหาความรับผิดของผู้ให้เช่า กฎหมายไทยยังขาดระบบที่ชัดเจน และไม่มีข้อกำหนดหน้าที่เชิงบวกในการสอดส่องหรือควบคุมการใช้ทรัพย์สินให้เป็นไปตามความสงบเรียบร้อย ทำให้ความรับผิดยังยึดโยงกับหลักผู้สนับสนุนในกฎหมายอาญา ซึ่งต้องพิสูจน์เจตนาเป็นสำคัญ

เพื่อแก้ไขจึงเสนอให้เปลี่ยนไปสู่ความรับผิดจากการดเว้น โดยอาศัยกลไก “การแจ้งเตือน” เป็นหลัก เช่น เมื่อรัฐหรือพนักงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐแจ้งเตือนแล้ว ผู้ให้เช่าต้องมีหน้าที่ดำเนินการแก้ไข หากเพิกเฉยจนเกิดเหตุซ้ำให้ถือว่ามีความรับผิดโดยตรง พร้อมกำหนดเกณฑ์เชิงปริมาณและขั้นตอนการตอบสนองอย่างชัดเจน

ในระยะสั้นเสนอแก้กฎหมายเดิม เช่น ประมวลกฎหมายยาเสพติดและพระราชบัญญัติการพนัน โดยเพิ่มกลไกแจ้งเตือนและความรับผิดของผู้ให้เช่าทั่วไป เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันปัญหาอย่างเป็นระบบ

3.2.3 ปัญหาเรื่องโทษของผู้ให้เช่า กฎหมายไทยสะท้อนความไม่สมดุลและไม่สอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วน เนื่องจากผู้ให้เช่าที่เพียงละเลยหน้าที่ไม่อาจมีระดับความน่าตำหนิเท่ากับผู้กระทำความผิดโดยตรง แต่กลับอาจถูกกำหนดโทษอาญารุนแรง เช่น จำคุก ซึ่งขัดต่อหลักพื้นฐานของกฎหมายอาญาและนโยบายจำกัดการใช้โทษอาญา

ผู้วิจัยจึงเสนอให้ปรับรูปแบบความรับผิดให้สอดคล้องกับการ “ละเลยหลังการแจ้งเตือน” โดยใช้โทษทางปกครอง ค่าปรับ หรือค่าธรรมเนียมชดเชย รวมถึงมาตรการปิดสถานที่ชั่วคราว และกำหนดให้เป็นความผิดทางวินัยที่เน้นโทษปรับเป็นหลัก

ในระยะยาวควรยกร่างกฎหมายเฉพาะว่าด้วยสถานที่ก่อความเดือดร้อนรำคาญเรื้อรัง และปรับกฎหมายเดิม เช่น ยาเสพติด การพนัน และค้ามนุษย์ ให้แยกกรณีผู้ให้เช่าที่เจตนาไม่ชัดเจนออกจากตัวการ โดยกำหนดโทษที่เบาและได้สัดส่วนมากขึ้น เพื่อสร้างความเป็นธรรมในระบบการลงโทษ

4. เอกสารอ้างอิง

- คณิต ณ นคร. (2563). *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 7). วิญญูชน.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2560). *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 28). วิญญูชน.
- ไพฑูริศ เอกจริยกร. (2557). *คำอธิบายเช่าทรัพย์-เช่าซื้อ* (พิมพ์ครั้งที่ 24). วิญญูชน.
- ศันันท์กรณ โสติพิพันธุ์. (2552). *คำอธิบายนิติกรรม-สัญญา* (พิมพ์ครั้งที่ 14). วิญญูชน.
- Ashworth, A. (2021). *Principles of Criminal Law* (9th ed.). Oxford University Press.
- Smith, Hogan, and Ormerod. (2021). *Criminal Law*. Oxford University Press.
- Treitel, G. H. (2020). *Treitel on the Law of Contract* (15th ed.). Sweet & Maxwell.
- Zimmermann, R. (1996). *The Law of Obligations: Roman Foundations of the Civilian Tradition*. Oxford University Press.
- Zimmermann, R., & Whittaker, S. (Eds.). (2000). *Good Faith in European Contract Law*. Cambridge University Press.

ปัญหากฎหมายในการควบคุมและกำกับดูแลการจัดงานมหรสพ: กรณีหมอลำในภาคอีสาน

Legal issues in the regulation and supervision of entertainment events:
the case of Mor lam performances in the Northeastern region (Isan) of
Thailand.

ณัฐนิชา ฝอยทอง¹

Natnicha Foythong²

วันที่รับบทความ : 20 มีนาคม 256
วันที่แก้ไขบทความ : 16 เมษายน 256
วันที่ตอบรับ : 20 เมษายน 2568
วันที่เผยแพร่ : 30 มิถุนายน 2568

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เพื่อศึกษากรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและกำกับดูแลการจัดงานมหรสพในประเทศไทย เพื่อศึกษาลักษณะการจัดงานหมอลำและปัญหาในการกำกับดูแลในภาคอีสาน เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการบังคับใช้กฎหมายกับการจัดงานหมอลำ และเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนากฎหมายและมาตรการกำกับดูแลให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น

ผลการวิจัยพบว่า มีประเด็นปัญหาปัญหาในการขอรับใบอนุญาตจัดงานมหรสพ ปัญหาหน่วยงานกำกับดูแลการจัดงานมหรสพ และปัญหาการรักษาความปลอดภัยในการจัดงานมหรสพ

ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขที่ได้จากการวิจัย โดย ผู้ศึกษาเห็นว่าควรกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยในการจัดงานมหรสพ โดยให้ผู้จัดงานจัดทำแผนการดำเนินงาน ประกันภัย แผนฉุกเฉิน และมาตรการคัดกรองผู้เข้าร่วมงาน พร้อมให้อำนาจหน่วยงานรัฐสั่งแก้ไขหรือระงับการจัดงานได้ทันทีเมื่อพบความ

¹ณัฐนิชา ฝอยทอง สำนักกฎหมายประสิทธิ์ศักดิ์ ฝอยทอง ทรายความ 129 หมู่ 7 บ้านนาตาล ตำบลเวียงเหนือ อำเภอกันทร
ลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ 33110, E-mail : nutnicha.nft@gmail.com

²Natnicha Foythong Prasitsak Foythong Law Office, 129 Village No. 7, Natan Village, Wiang Nuea Subdistrict
Kantharalak District Sisaket Province , Thailand, 33110 E-mail : nutnicha.nft@gmail.com

เสี่ยงต่อความปลอดภัยหรือความสงบเรียบร้อย การกำกับดูแลการจัดงานมหรสพควรบูรณาการความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฝ่ายปกครอง และเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ในการอนุญาต ตรวจสอบ และรักษาความสงบเรียบร้อยอย่างชัดเจน เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายและการคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และควรกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยในการจัดงานมหรสพอย่างชัดเจน โดยให้ผู้จัดงานจัดทำแผนการดำเนินงาน ประกันภัย แผนฉุกเฉิน และมาตรการคัดกรองผู้เข้าร่วมงาน พร้อมให้อำนาจหน่วยงานรัฐตรวจสอบ สั่งแก้ไข หรือระงับการจัดงานได้ทันทีเมื่อพบเหตุที่กระทบต่อความปลอดภัยหรือความสงบเรียบร้อย

คำสำคัญ: กำกับดูแล; มหรสพ; หมอลำ

Abstract

This research aims to study the legal framework related to the regulation and supervision of entertainment events in Thailand, to examine the characteristics of mor lam performances and the problems in their regulation in the Northeastern region of Thailand (Isan), to analyze legal issues and obstacles in the enforcement of laws concerning mor lam events, and to propose guidelines for developing laws and regulatory measures that are more effective and appropriately aligned with the local context.

The research findings indicate that there are issues in applying for permits to organize entertainment events, problems related to the regulatory authorities overseeing entertainment event organization, and issues concerning safety management in the organization of entertainment events.

Therefore, the researcher proposes recommendations derived from the study. The researcher considers that safety measures for the organization of entertainment events should be clearly established by requiring event organizers to prepare an operational plan, insurance coverage, emergency plans, and participant screening measures. In addition, state authorities should be empowered to immediately order corrective actions or suspend events when risks to safety or public order are identified. The regulation of entertainment events should integrate cooperation among local administrative organizations, administrative authorities, and police officers, with clearly defined roles and responsibilities in issuing permits, conducting inspections, and maintaining public order. This is to ensure that law enforcement and public safety

protection are carried out effectively. Moreover, safety measures for entertainment events should be clearly specified by requiring organizers to prepare operational plans, insurance coverage, emergency response plans, and participant screening measures, while granting state agencies the authority to inspect, order corrective actions, or immediately suspend events when situations arise that may affect safety or public order.

Keywords: Regulate; Entertainment Events; Mor lam

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

ศิลปะการแสดงพื้นบ้านเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนวิถีชีวิต ความเชื่อ และอัตลักษณ์ของชุมชนในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ภาคอีสาน) ซึ่งมีศิลปะการแสดงที่โดดเด่นคือ “หมอลำ” ซึ่งถือเป็นทั้งการแสดงดนตรีพื้นบ้าน การเล่าเรื่อง และการสื่อสารทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญมาอย่างยาวนาน หมอลำมิได้เป็นเพียงความบันเทิง แต่ยังเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่สะท้อนค่านิยม ความเชื่อทางศาสนา และวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น

ในปัจจุบันหมอลำ (Mor lam) ได้พัฒนาและปรับตัวเข้าสู่รูปแบบการแสดงเชิงพาณิชย์มากขึ้น มีการจัดแสดงในรูปแบบคณะหมอลำขนาดใหญ่ การจัดเวทีแสง สี เสียงที่ทันสมัย รวมถึงการจัดแสดงในงานเทศกาล งานบุญ งานวัด งานประเพณี และงานเอกชนต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้หมอลำกลายเป็นอุตสาหกรรมบันเทิงขนาดย่อมที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูง และสร้างรายได้แก่ชุมชนจำนวนมาก

อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของการจัดงานมหรสพหมอลำดังกล่าวกลับนำมาซึ่งประเด็นปัญหาทางกฎหมายและการบริหารจัดการที่สำคัญหลายประการ ทั้งในด้านการควบคุมสถานที่จัดงาน ความปลอดภัยของผู้เข้าชม การรักษาความสงบเรียบร้อย รวมถึงผลกระทบต่อสังคมและชุมชนโดยรอบ เช่น เสียงดังรบกวน การจราจรหนาแน่น การจำหน่ายสุราในพื้นที่จัดงาน และความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุหรือเหตุรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นในช่วงการแสดง

จากมุมมองทางกฎหมาย การจัดงานมหรสพในประเทศไทยอยู่ภายใต้กฎหมายและระเบียบหลายฉบับ เช่น กฎหมายว่าด้วยการควบคุมการชุมนุมสาธารณะ กฎหมายควบคุมอาคาร กฎหมายสาธารณสุข และกฎหมายท้องถิ่น รวมถึงอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการออกใบอนุญาตและกำกับดูแลการจัดกิจกรรมในพื้นที่รับผิดชอบ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติยังพบว่าการบังคับใช้กฎหมายในพื้นที่ชนบทหรือพื้นที่จัด

งานชั่วคราวยังมีข้อจำกัด ทั้งในด้านทรัพยากรบุคคลของหน่วยงานรัฐ ความไม่ชัดเจนของขอบเขตอำนาจหน้าที่ และความยืดหยุ่นของการบังคับใช้กฎหมายให้สอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมท้องถิ่น

นอกจากนี้ การจัดการแสดงหมอลำก็มีลักษณะเป็นงานชั่วคราว มีการเคลื่อนย้ายคณะไปตามพื้นที่ต่าง ๆ ทำให้การกำกับดูแลเชิงระบบเป็นไปได้ยาก โดยเฉพาะในกรณีที่เป็งานบุญประเพณีหรืองานชุมชนซึ่งมีความยืดหยุ่นสูงและมักได้รับการยกเว้นหรือผ่อนปรนในเชิงปฏิบัติ ส่งผลให้เกิด “ช่องว่างทางกฎหมาย” (legal gap) ระหว่างบทบัญญัติที่มีอยู่กับการบังคับใช้จริงในพื้นที่

อีกทั้งยังมีประเด็นเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางกฎหมายของผู้จัดงาน เช่น การขออนุญาตไม่ครบถ้วน การไม่ปฏิบัติตามมาตรการความปลอดภัย หรือการละเลยมาตรการควบคุมเสียงและจำนวนผู้เข้าชม ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของประชาชน แต่การเอาผิดทางกฎหมายกลับทำได้ยาก เนื่องจากความซับซ้อนของโครงสร้างการจัดงานที่เกี่ยวข้องกับหลายฝ่าย ทั้งเจ้าของงาน ผู้สนับสนุน คณะหมอลำ และผู้รับเหมาเวทีแสงสีเสียง

ความสำคัญของปัญหาดังกล่าวจึงอยู่ที่การสร้างสมดุลระหว่าง “การอนุรักษ์วัฒนธรรม” กับ “การกำกับดูแลตามหลักนิติธรรม” กล่าวคือ แม้หมอลำจะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรส่งเสริมและอนุรักษ์ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องมีระบบกฎหมายและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชน และลดผลกระทบทางสังคมที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดงานขนาดใหญ่

ยิ่งไปกว่านั้น ปัญหาดังกล่าวยังแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนากฎหมายและนโยบายสาธารณะให้สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมร่วมสมัย โดยเฉพาะการปรับปรุงกฎระเบียบเกี่ยวกับการจัดงานมหรสพให้มีความชัดเจน ยืดหยุ่น และสามารถบังคับใช้ได้จริงในระดับพื้นที่ รวมทั้งการเสริมสร้างบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีศักยภาพในการกำกับดูแลอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น การศึกษาปัญหากฎหมายในการควบคุมและกำกับดูแลการจัดงานมหรสพ กรณีหมอลำในภาคอีสาน จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงนโยบาย เนื่องจากสามารถนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการบังคับใช้กฎหมายที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น การส่งเสริมวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน และการคุ้มครองสิทธิและความปลอดภัยของประชาชนในสังคมโดยรวม

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษากรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและกำกับดูแลการจัดงานมหรสพในประเทศไทย

1.2.2 เพื่อศึกษาลักษณะการจัดงานหมอลำและปัญหาในการกำกับดูแลในภาคอีสาน

1.2.3 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการบังคับใช้กฎหมายกับการจัดงานหมอลำ

1.2.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนากฎหมายและมาตรการกำกับดูแลให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตในการศึกษา คือ การศึกษานี้มุ่งเน้นเฉพาะการจัดงานมหรสพประเภทหมอลำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กฎหมายสาธารณสุข กฎหมายควบคุมอาคาร กฎหมายการชุมนุมสาธารณะ และระเบียบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัติ

1.4 ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากหนังสือ บทความวิชาการ กฎหมาย ระเบียบราชการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการวิเคราะห์เชิงกฎหมาย (Legal Analysis) เพื่อประเมินปัญหาและเสนอแนะแนวทางแก้ไข

2. ผลการวิจัย

การศึกษาปัญหากฎหมายในการควบคุมและกำกับการจัดงานมหรสพ กรณียหมอลำในภาคอีสาน มีแนวคิด ทฤษฎี และกรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ปัญหาและเสนอแนะแนวทางแก้ไข โดยสามารถแบ่งการทบทวนเอกสารออกเป็นประเด็นสำคัญดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมและการจัดกิจกรรมสาธารณะ

เสรีภาพในการชุมนุมเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ประชาชนใช้ในการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของรัฐ (United Nations, 1948) เสรีภาพดังกล่าวได้รับการรับรองทั้งในระดับกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในประเทศ โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชนที่รัฐมีหน้าที่ต้องคุ้มครองและส่งเสริม อย่างไรก็ตาม เสรีภาพดังกล่าวมิได้เป็นสิทธิที่สมบูรณ์โดยไม่มีข้อจำกัด หากแต่สามารถถูกจำกัดได้ภายใต้เงื่อนไขที่ชอบ

ด้วยกฎหมายและมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ (International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR), 1966)

ในทางทฤษฎีกฎหมายมหาชน เสรีภาพในการชุมนุม (Freedom of Assembly) หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปรวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นทางการเมือง สังคม วัฒนธรรม หรือเศรษฐกิจ โดยไม่ต้องขออนุญาตจากรัฐล่วงหน้า (ศุภชัย ยาวะประภาส, 2562, น. 145) แต่ในบางระบบกฎหมายอาจกำหนดให้มีการแจ้งการชุมนุมเพื่อให้รัฐสามารถจัดการด้านความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยได้อย่างเหมาะสม (David Mead, 2010, P. 10)

ภายใต้แนวคิดของรัฐเสรีประชาธิปไตย (Liberal Democracy) เสรีภาพในการชุมนุมถือเป็นกลไกสำคัญในการถ่วงดุลอำนาจรัฐ และเป็นช่องทางให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐบาลได้ (Robert A. Dahl, 1998, P. 37) การชุมนุมจึงไม่เพียงแต่เป็นสิทธิส่วนบุคคล แต่ยังเป็นสิทธิที่มีมิติทางสาธารณะ (Public Dimension) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและสังคมโดยตรง

อย่างไรก็ตาม เสรีภาพในการชุมนุมไม่ใช่สิทธิที่ไร้ขอบเขต เนื่องจากการรวมตัวของบุคคลจำนวนมากอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้อื่นหรือความสงบเรียบร้อยของสังคมได้ ดังนั้น รัฐจึงมีอำนาจในการกำกับดูแลหรือจำกัดเสรีภาพดังกล่าวภายใต้หลักความชอบด้วยกฎหมาย (Legality) ความจำเป็น (Necessity) และความได้สัดส่วน (Proportionality) (Aharon Barak, 2012, P. 3-5) เพื่อสร้างสมดุลระหว่างสิทธิเสรีภาพของประชาชนกับประโยชน์สาธารณะ

หลักความได้สัดส่วนถือเป็นหลักสำคัญในการจำกัดเสรีภาพ โดยกำหนดว่าการใช้อำนาจรัฐต้องเหมาะสมกับเป้าหมาย ไม่เกินความจำเป็น และต้องเลือกมาตรการที่กระทบสิทธิน้อยที่สุด (วรเจตน์ ภาคิรัตน์, 2560, น. 210) หลักการนี้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในระบบกฎหมายสมัยใหม่ รวมถึงศาลรัฐธรรมนูญในหลายประเทศที่นำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่จำกัดสิทธิเสรีภาพ

ในบริบทของประเทศไทย เสรีภาพในการชุมนุมได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 44 และมาตรา 34 ซึ่งรับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ อย่างไรก็ตาม รัฐสามารถจำกัดสิทธิดังกล่าวได้เพื่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยสาธารณะ หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ถือเป็นกฎหมายหลักที่ใช้ควบคุมการชุมนุมในประเทศไทย โดยกำหนดให้ผู้จัดการชุมนุมต้องแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ล่วงหน้า เพื่อให้รัฐสามารถเตรียมมาตรการด้านความปลอดภัยและการจราจร รวมถึงป้องกันความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นระหว่างผู้ชุมนุมกับบุคคลอื่นในพื้นที่ใกล้เคียง

ในมิติของการจัดกิจกรรมสาธารณะ เสรีภาพในการชุมนุมไม่ได้จำกัดเฉพาะการชุมนุมทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงกิจกรรมทางวัฒนธรรม ศิลปะ และสังคม เช่น การจัดงานเทศกาล การแสดงดนตรี การจัดงานประเพณี หรือมหกรรมต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงการแสดงพื้นบ้านอย่างหมอลำด้วย (UNESCO, 2019) กิจกรรม

เหล่านี้แม้จะมีวัตถุประสงค์เพื่อความบันเทิงหรือวัฒนธรรม แต่ก็ยังมีลักษณะเป็นการรวมตัวของประชาชนจำนวนมากในพื้นที่สาธารณะ จึงจำเป็นต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐในระดับหนึ่ง

แนวคิด “อำนาจรัฐเพื่อความสงบเรียบร้อย” (Police Power) เป็นฐานอำนาจสำคัญที่ให้อำนาจรัฐในการควบคุมกิจกรรมของเอกชนเพื่อประโยชน์สาธารณะ เช่น ความปลอดภัย สุขอนามัย และความสงบเรียบร้อย อย่างไรก็ตาม การใช้อำนาสดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้หลักความชอบด้วยกฎหมาย และต้องไม่กระทบสิทธิเสรีภาพเกินสมควร (Ernst Freund, 1904, P. 8)

ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมและการจัดกิจกรรมสาธารณะจึงต้องพิจารณาในเชิงสมดุลระหว่างสิทธิเสรีภาพของประชาชนกับอำนาจของรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อย โดยต้องอาศัยหลักกฎหมายที่ชัดเจน การบังคับใช้ที่เป็นธรรม และการคำนึงถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่ (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2560, น. 98)

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมการจัดงานมหรสพ

การจัดงานมหรสพเป็นกิจกรรมสาธารณะที่มีความสำคัญทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในสังคมไทยซึ่งการจัดงานมหรสพมักเกี่ยวข้องกับงานบุญประเพณี งานเทศกาล และกิจกรรมทางศาสนา อย่างไรก็ตาม การรวมตัวของประชาชนจำนวนมากเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยสาธารณะ และสิทธิของบุคคลอื่น รัฐจึงมีหน้าที่ในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมและกำกับดูแลการจัดงานมหรสพให้เป็นไปอย่างเหมาะสม โดยมีเป้าหมายเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะควบคู่ไปกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2561, น. 203–205)

คำว่า "มหรสพ" หมายถึง การละเล่นหรือการแสดงที่จัดขึ้นเพื่อความบันเทิงของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการแสดงดนตรี การแสดงละคร การแสดงพื้นบ้าน คอนเสิร์ต หรือการแสดงศิลปวัฒนธรรมประเภทต่าง ๆ ซึ่งโดยลักษณะของกิจกรรมดังกล่าวมักเป็นการรวมตัวของบุคคลจำนวนมากในสถานที่สาธารณะหรือสถานที่ที่เปิดให้บุคคลทั่วไปเข้าชม จึงมีลักษณะเป็น "กิจกรรมสาธารณะ" (Public Event) ที่รัฐสามารถใช้อำนาจในการกำกับดูแลเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของประชาชน (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2560, น. 115)

แนวคิดพื้นฐานในการควบคุมการจัดงานมหรสพมีรากฐานมาจากหลักกฎหมายมหาชน โดยเฉพาะแนวคิดเรื่อง "อำนาจตำรวจของรัฐ" (Police Power) ซึ่งเป็นอำนาจที่รัฐใช้ในการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของเอกชนเพื่อประโยชน์สาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นด้านความมั่นคง ความปลอดภัย สุขอนามัย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (Ernst Freund, 1904, P. 3–10) การใช้อำนาสดังกล่าวมิใช่การละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน

หากแต่เป็นการใช้อำนาจภายใต้หลักนิติรัฐ (Rule of Law) ที่ต้องอาศัยฐานอำนาจตามกฎหมาย มีความจำเป็น และมีความได้สัดส่วนกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการบรรลุ

หลักการสำคัญของการกำกับดูแลการจัดงานมหรสพ คือ การสร้างดุลยภาพระหว่าง "เสรีภาพในการ ประกอบกิจกรรมของเอกชน" กับ "หน้าที่ของรัฐในการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ" กล่าวคือ รัฐไม่อาจห้ามการจัดกิจกรรมมหรสพโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร แต่ในขณะเดียวกัน รัฐก็ไม่อาจละเลยการกำกับดูแลจน ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชน (Aharon Barak, 2012, P. 131–145.)

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วน (Principle of Proportionality) ซึ่งเป็นหลักพื้นฐาน ของกฎหมายมหาชน โดยกำหนดว่าการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนจะต้องเป็นมาตรการที่เหมาะสม มีความ จำเป็น และกระทบสิทธิให้น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เช่น การกำหนดให้ผู้จัดงานต้องขออนุญาตก่อนการจัดงาน การกำหนดมาตรฐานด้านความปลอดภัยของเวที การจัดระบบทางเข้า-ออก การจัดเจ้าหน้าที่รักษาความ ปลอดภัย หรือการกำหนดเวลาการใช้เครื่องขยายเสียง ล้วนเป็นมาตรการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันอันตรายแก่ ประชาชน โดยไม่ถึงขั้นห้ามมิให้มีการจัดกิจกรรมดังกล่าว

ในหลายประเทศ การควบคุมการจัดงานมหรสพมิได้มุ่งเน้นเฉพาะการออกใบอนุญาตเท่านั้น แต่ยัง รวมถึงการบริหารจัดการความเสี่ยง (Risk Management) ก่อน ระหว่าง และหลังการจัดงาน โดยผู้จัดงานต้อง จัดทำแผนบริหารความปลอดภัย แผนป้องกันอัคคีภัย แผนอพยพกรณีฉุกเฉิน และมาตรการควบคุมฝูงชน เพื่อให้ หน่วยงานของรัฐสามารถประเมินความพร้อมของการจัดงานได้ล่วงหน้า แนวคิดดังกล่าวได้รับการพัฒนาอย่าง ต่อเนื่องภายหลังจากเหตุการณ์อุบัติเหตุในงานมหรสพขนาดใหญ่ในหลายประเทศ ซึ่งทำให้เกิดการปรับปรุง กฎหมายด้านความปลอดภัยของกิจกรรมสาธารณะ

สำหรับประเทศไทย การควบคุมการจัดงานมหรสพมิได้อยู่ภายใต้กฎหมายฉบับเดียว หากแต่กระจาย อยู่ในกฎหมายหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 รวมถึงกฎหมายที่ให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการออกข้อบัญญัติหรือกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการ จัดกิจกรรมในพื้นที่ของตน

แม้ว่าการมีกฎหมายหลายฉบับจะช่วยให้สามารถกำกับดูแลกิจกรรมได้ครอบคลุมหลายมิติ แต่ในทาง ปฏิบัติกลับก่อให้เกิดปัญหาความซ้ำซ้อนของอำนาจหน้าที่ เนื่องจากมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาต และการตรวจสอบ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าพนักงานสาธารณสุข เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าพนักงาน ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และฝ่ายปกครอง ส่งผลให้ผู้จัดงานต้องติดต่อหลายหน่วยงาน และอาจเกิดความ ไม่ชัดเจนว่าหน่วยงานใดเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการกำกับดูแล

นอกจากประเด็นด้านโครงสร้างกฎหมายแล้ว การควบคุมการจัดงานมหรสพยังต้องคำนึงถึง ลักษณะเฉพาะของกิจกรรมแต่ละประเภท โดยเฉพาะการแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น หมอลำ ซึ่งมีความ

แตกต่างจากคอนเสิร์ตหรือมหรสพเชิงพาณิชย์ทั่วไป กล่าวคือ การแสดงหมอลำมักจัดขึ้นในงานบุญประเพณีของชุมชน มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ความเชื่อ และศาสนา การกำหนดมาตรการทางกฎหมายจึงต้องคำนึงถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรมควบคู่ไปกับหลักการรักษาความสงบเรียบร้อย มิฉะนั้นอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) ว่า รัฐควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน และการกำหนดมาตรการทางกฎหมายควรคำนึงถึงการรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชน แนวคิดดังกล่าวมีความสำคัญต่อการกำกับดูแลการแสดงหมอลำ เนื่องจากหมอลำได้รับการยอมรับว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศ

จากมุมมองของการบริหารราชการแผ่นดิน การกำกับดูแลการจัดงานมหรสพควรยึดหลัก "ธรรมาภิบาล" (Good Governance) โดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการควบคุม ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ชุมชน และประชาชนผู้เข้าร่วมงาน การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียจะช่วยให้มาตรการต่าง ๆ มีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ และได้รับการยอมรับจากประชาชนมากกว่าการใช้อำนาจสั่งการเพียงฝ่ายเดียว

ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมการจัดงานมหรสพจึงมิได้หมายถึงการใช้อำนาจของรัฐเพื่อจำกัดเสรีภาพของประชาชนเท่านั้น แต่เป็นการสร้างระบบกฎหมายและกลไกการบริหารจัดการที่สามารถคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชน รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไปพร้อมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของการจัดการแสดงหมอลำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมและมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของชุมชน การพัฒนาระบบกฎหมายให้มีความชัดเจน มีเอกภาพ และสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การกำกับดูแลการจัดงานมหรสพมีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืน

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์

วัฒนธรรมเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงอยู่ของสังคมและเป็นปัจจัยที่กำหนดอัตลักษณ์ของชาติและชุมชน วัฒนธรรมมิได้หมายถึงเพียงขนบธรรมเนียมประเพณีหรือศิลปะการแสดงเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงองค์ความรู้ ความเชื่อ ภาษา วิถีชีวิต ค่านิยม และภูมิปัญญาที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์และสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น วัฒนธรรมจึงเป็นทุนทางสังคม (Social Capital) ที่มีคุณค่า ทั้งในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต การสร้างความสามัคคีของชุมชน และการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

ในมติทางกฎหมาย วัฒนธรรมได้รับการยอมรับว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในการเข้าถึงและมีส่วนร่วมในชีวิตทางวัฒนธรรม ซึ่งได้รับการรับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (ICESCR) ที่กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ส่งเสริมอนุรักษ และคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมของประชาชน นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยังได้กำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐให้ส่งเสริมและอนุรักษศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการสืบทอดและพัฒนาอย่างยั่งยืน

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่าเป็น "ชุดของลักษณะทางจิตวิญญาณ วัตถุ สติปัญญา และอารมณ์ที่บ่งบอกถึงสังคมหรือกลุ่มคน" ซึ่งครอบคลุมทั้งศิลปะ วรรณกรรม วิถีชีวิต ระบบคุณค่า ความเชื่อ และประเพณี แนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าวัฒนธรรมมิใช่สิ่งที่หยุดนิ่ง แต่เป็นสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปตามบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี

สำหรับประเทศไทย ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เช่น หมอลำ หนังตะลุง ลิเก โนรา และการแสดงพื้นเมืองอื่น ๆ ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) ซึ่งสะท้อนภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ของแต่ละภูมิภาค โดยเฉพาะหมอลำของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงที่ผสมผสานการขับร้อง ดนตรี การฟ้อนรำ และวรรณกรรมพื้นบ้านเข้าด้วยกัน อีกทั้งยังทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดประวัติศาสตร์ ความเชื่อ และค่านิยมของชุมชนมาอย่างยาวนาน

ในอดีต การแสดงหมอลำมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการสื่อสารและการประกอบพิธีกรรมในชุมชน แต่เมื่อสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบตลาดและได้รับอิทธิพลจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ หมอลำได้พัฒนาไปสู่รูปแบบของอุตสาหกรรมบันเทิง (Entertainment Industry) มีการจัดตั้งคณะหมอลำขนาดใหญ่ การใช้ระบบแสง สี เสียง และเทคนิคการแสดงที่ทันสมัย ตลอดจนการถ่ายทอดผ่านสื่อดิจิทัลและแพลตฟอร์มออนไลน์ ส่งผลให้หมอลำกลายเป็นทั้งกิจกรรมทางวัฒนธรรมและกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สร้างรายได้แก่ศิลปิน ผู้ประกอบการ และชุมชนในวงกว้าง

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด "เศรษฐกิจสร้างสรรค์" (Creative Economy) ซึ่งได้รับการเสนอโดย John Howkins ว่า เศรษฐกิจในศตวรรษที่ 21 มิได้ขับเคลื่อนด้วยทรัพยากรธรรมชาติหรือแรงงานเพียงอย่างเดียว แต่ขับเคลื่อนด้วยความคิดสร้างสรรค์ ทรัพย์สินทางปัญญา วัฒนธรรม และนวัตกรรม แนวคิดนี้มองว่า ศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถพัฒนาเป็นสินค้าหรือบริการที่สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้ หากมีการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม

ต่อมา United Nations Conference on Trade and Development ได้ขยายแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยอธิบายว่าเป็นระบบเศรษฐกิจที่อาศัยความคิดสร้างสรรค์ วัฒนธรรม และทรัพย์สินทางปัญญาเป็นปัจจัยหลักในการสร้างมูลค่า การจ้างงาน และการพัฒนาที่ยั่งยืน ภายใต้แนวคิดดังกล่าว อุตสาหกรรมสร้างสรรค์

(Creative Industries) จึงครอบคลุมกิจกรรมด้านศิลปะ การแสดง ดนตรี ภาพยนตร์ การออกแบบ งานฝีมือ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งล้วนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของหลายประเทศ

ประเทศไทยได้นำแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาใช้เป็นนโยบายของรัฐ โดยมุ่งส่งเสริมการใช้ทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ หน่วยงานสำคัญที่มีบทบาทในด้านนี้คือ Creative Economy Agency ซึ่งมีภารกิจในการพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ส่งเสริมผู้ประกอบการ และสนับสนุนการใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมในการพัฒนาเศรษฐกิจ

ในบริบทของการแสดงหมอลำ แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทำให้หมอลำมิใช่เพียงการแสดงพื้นบ้านเพื่อความบันเทิง แต่เป็นสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม (Cultural Asset) ที่สามารถสร้างรายได้จากการจำหน่ายบัตรเข้าชม การโฆษณา การผลิตสื่อออนไลน์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เช่น การผลิตเครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรี และของที่ระลึก การขยายตัวของธุรกิจหมอลำจึงมีส่วนสำคัญต่อเศรษฐกิจของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และสร้างอาชีพให้แก่ประชาชนจำนวนมาก

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากทุนทางวัฒนธรรมย่อมก่อให้เกิดความท้าทายด้านกฎหมายและการบริหารจัดการ กล่าวคือ เมื่อการแสดงหมอลำมีลักษณะเป็นกิจกรรมเชิงพาณิชย์ขนาดใหญ่ มีผู้เข้าชมจำนวนมาก และมีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เสี่ยงรบกวน และความสงบเรียบร้อยของสังคมก็เพิ่มขึ้นตามไปด้วย ดังนั้น รัฐจึงจำเป็นต้องกำหนดมาตรการกำกับดูแลที่เหมาะสมเพื่อสร้างสมดุลระหว่างการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์กับการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ

ในทางกฎหมาย แนวคิดดังกล่าวสะท้อนหลัก "การพัฒนาที่ยั่งยืน" (Sustainable Development) ซึ่งมุ่งให้การพัฒนาเศรษฐกิจดำเนินควบคู่ไปกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และการคำนึงถึงผลกระทบต่อชุมชน รัฐจึงต้องออกแบบกฎหมายและนโยบายที่เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยไม่ทำลายคุณค่าดั้งเดิมของศิลปวัฒนธรรม และไม่สร้างภาระเกินสมควรแก่ผู้ประกอบการและประชาชน

สำหรับกรณีของหมอลำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การกำกับดูแลทางกฎหมายควรคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของการแสดงที่มีความเกี่ยวพันกับประเพณีและวิถีชีวิตของชุมชน การกำหนดมาตรการควบคุมควรมีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการ เพื่อให้การอนุรักษ์วัฒนธรรมและการพัฒนาเศรษฐกิจสามารถดำเนินไปพร้อมกันได้อย่างยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์สะท้อนให้เห็นว่า วัฒนธรรมมิใช่เพียงมรดกของอดีต หากแต่เป็นทรัพยากรที่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนได้ การกำกับดูแลการจัดงานหมอลำ โดยเฉพาะการแสดงหมอลำ จึงไม่ควรมุ่งเน้นเฉพาะการควบคุมหรือจำกัดกิจกรรมเท่านั้น แต่ควรออกแบบระบบกฎหมายที่สามารถส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากทุนทางวัฒนธรรม ควบคู่

ไปกับการคุ้มครองความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย และสิทธิของประชาชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับหลักนิติธรรม

2.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและกำกับดูแลการจัดงานมหรสพ: กรณีหมอลำในภาคอีสาน

การจัดงานมหรสพในประเทศไทย โดยเฉพาะการแสดงหมอลำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นกิจกรรมที่มีผู้เข้าร่วมจำนวนมากและอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัย สาธารณสุข และสิทธิของบุคคลอื่น จึงอยู่ภายใต้การบังคับใช้กฎหมายหลายฉบับ ซึ่งแต่ละฉบับมีวัตถุประสงค์และขอบเขตการควบคุมแตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

2.4.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศที่กำหนดหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชนในด้านต่าง ๆ อันเป็นหลักประกันสำคัญในการดำรงชีวิตภายใต้ระบอบประชาธิปไตยและหลักนิติรัฐ การจัดงานมหรสพ โดยเฉพาะการแสดงหมอลำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แม้จะเป็นกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมและความบันเทิง แต่ก็เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิเสรีภาพหลายประการที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ ดังนั้น การกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมและกำกับดูแลการจัดงานมหรสพจึงต้องคำนึงถึงหลักการตามรัฐธรรมนูญเป็นสำคัญ

การจัดงานหมอลำเกี่ยวข้องกับเสรีภาพในการประกอบอาชีพตามมาตรา 40 ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งรับรองให้บุคคลมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม ภายใต้หลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด การแสดงหมอลำในปัจจุบันมิได้เป็นเพียงกิจกรรมทางวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นอาชีพของศิลปิน นักดนตรี ผู้จัดการแสดง ตลอดจนผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ให้บริการระบบแสง สี เสียง ผู้ค้าสินค้า และผู้ประกอบการภายในบริเวณงาน การที่รัฐกำหนดมาตรการควบคุมการจัดงานมหรสพจึงอาจส่งผลกระทบต่อเสรีภาพในการประกอบอาชีพของบุคคลเหล่านี้ ดังนั้น การจำกัดสิทธิดังกล่าวต้องมีเหตุผลอันสมควรและเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

นอกจากนี้การแสดงหมอลำเป็นรูปแบบหนึ่งของการแสดงออกทางศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งอยู่ภายใต้การคุ้มครองของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามมาตรา 34 ของรัฐธรรมนูญ ศิลปินหมอลำสามารถใช้บทเพลง เนื้อร้อง และการแสดงเป็นสื่อในการถ่ายทอดแนวคิด ความเชื่อ วิถีชีวิต และความคิดเห็นต่อประเด็นทางสังคมและวัฒนธรรมได้ การใช้อำนาจของรัฐในการควบคุมเนื้อหาหรือรูปแบบการแสดงจึงต้องดำเนินการภายใต้กรอบของกฎหมาย และไม่เป็นการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเกินกว่าความจำเป็น

การจัดงานมหรสพมีลักษณะเป็นการรวมตัวของประชาชนจำนวนมากเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมในสถานที่สาธารณะ จึงมีความเกี่ยวข้องกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธตามมาตรา 44 ของ

รัฐธรรมนูญ แม้ว่าการแสดงหมอลำจะมีใช้การชุมนุมทางการเมือง แต่การรวมตัวของผู้ชมจำนวนมากย่อมเป็น การใช้พื้นที่สาธารณะร่วมกัน ซึ่งรัฐมีอำนาจกำหนดมาตรการด้านความปลอดภัย การจัดการจราจร และการ รักษาความสงบเรียบร้อยได้ ทั้งนี้ มาตรการดังกล่าวต้องไม่เป็นการจำกัดเสรีภาพของประชาชนโดยไม่จำเป็นหรือ เกินสมควรแก่เหตุ

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญยังได้กำหนดหน้าที่ของรัฐในการส่งเสริม อนุรักษ์ และคุ้มครองศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ในมาตรา 57 และมาตรา 71 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมมิใช่เป็นเพียงนโยบายของรัฐ แต่เป็นพันธกรณีตามรัฐธรรมนูญที่หน่วยงานของรัฐต้อง ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การแสดงหมอลำในฐานะศิลปะการแสดงพื้นบ้านของภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงได้รับความ คุ้มครองในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมที่รัฐมีหน้าที่สนับสนุนให้มีการสืบทอดและพัฒนาอย่างยั่งยืน

ดังนั้น การกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมและกำกับดูแลการจัดงานมหรสพจะต้อง คำนึงถึงการสร้างความสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนกับการรักษาความสงบ เรียบร้อยและความปลอดภัยของสังคม โดยยึดหลักความได้สัดส่วน (Principle of Proportionality) กล่าวคือ มาตรการที่รัฐนำมาใช้ต้องมีวัตถุประสงค์อันชอบด้วยกฎหมาย มีความจำเป็น เหมาะสมกับสถานการณ์ และไม่ กระทบต่อสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพเกินสมควร หลักการดังกล่าวจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการพิจารณา ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายและมาตรการที่ใช้ควบคุมการจัดงานมหรสพในประเทศไทย

2.4.2 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายสำคัญที่ใช้ในการควบคุมและกำกับดูแล การจัดงานมหรสพในประเทศไทย โดยเฉพาะการจัดการแสดงหมอลำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมักมี ผู้เข้าร่วมงานเป็นจำนวนมากและอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตของประชาชนใน พื้นที่โดยรอบ กฎหมายฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านสาธารณสุข รวมทั้งให้อำนาจแก่เจ้า พณักงานท้องถิ่นในการควบคุมกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดเหตุรำคาญหรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน ทั้งนี้ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและส่งเสริมสุขภาวะของประชาชนโดยรวม

ในการจัดงานหมอลำ บทบัญญัติของพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มีความเกี่ยวข้องกับหลายประเด็น กล่าวคือ การควบคุมระดับเสียงจากเครื่องขยายเสียงและระบบแสงเสียงที่ใช้ในการแสดง ซึ่ง หากมีความดังเกินสมควรจนก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชน เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจสั่งให้ผู้ จัดงานปรับลดระดับเสียงหรือดำเนินการแก้ไขให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ ผู้จัดงานยัง มีหน้าที่จัดการขยะมูลฝอย น้ำเสีย และสิ่งปฏิกูลที่เกิดขึ้นจากการจัดงานอย่างถูกสุขลักษณะ ตลอดจนจัดให้มี ห้องสุขาที่เพียงพอและถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล เพื่อป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของผู้เข้าร่วม งาน

อีกประการหนึ่ง การจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มภายในบริเวณงานหมอลำยังอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกฎหมายฉบับนี้ โดยผู้ประกอบการต้องปฏิบัติตามหลักสุขลักษณะในการผลิต การปรุง และการจำหน่ายอาหาร เพื่อป้องกันการปนเปื้อนและการแพร่ระบาดของโรคติดต่อ นอกจากนี้ เจ้าพนักงานท้องถิ่นยังมีอำนาจตรวจสอบสถานที่จัดงาน และหากพบว่าการดำเนินกิจกรรมก่อให้เกิดเหตุรำคาญหรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน ก็สามารถออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้จัดงานแก้ไข ปรับปรุง หรือระงับการดำเนินกิจกรรมได้ หากผู้จัดงานเพิกเฉยหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว อาจต้องรับผิดชอบทั้งทางปกครองและทางอาญาตามที่พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 บัญญัติไว้

ดังนั้น พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 จึงเป็นกฎหมายที่มีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลการจัดงานมหรสพ โดยมุ่งเน้นการคุ้มครองสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตของประชาชน ควบคู่ไปกับการรักษาความสมดุลระหว่างการส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมและการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสังคมและชุมชนโดยรอบ อันเป็นกลไกสำคัญในการทำให้การจัดงานหมอลำสามารถดำเนินไปได้อย่างปลอดภัย มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และสอดคล้องกับหลักการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ

2.4.3 พระราชบัญญัติการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายที่มีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลการจัดงานมหรสพ เนื่องจากการจัดงานหมอลำในปัจจุบันมักมีการจำหน่ายและบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายในบริเวณงาน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยของประชาชน และสุขภาพของผู้เข้าร่วมงาน การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปริมาณที่มากอาจนำไปสู่การทะเลาะวิวาท การใช้ความรุนแรง อุบัติเหตุจากการเดินทาง ตลอดจนการก่อเหตุรำคาญและการกระทำความผิดในลักษณะต่าง ๆ ดังนั้น กฎหมายฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการจำหน่าย การบริโภค และการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสังคมและคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานหมอลำ กฎหมายกำหนดมาตรการสำคัญหลายประการ ได้แก่ การกำหนดสถานที่ห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การกำหนดช่วงเวลาที่สามารถจำหน่ายได้ การห้ามจำหน่ายให้แก่บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่ายี่สิบปี และการห้ามจำหน่ายแก่ผู้ที่อยู่ในภาวะมีเมามาจนครองสติไม่ได้ นอกจากนี้ กฎหมายยังควบคุมการโฆษณาและการส่งเสริมการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อป้องกันการจูงใจให้เกิดการบริโภค โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มที่กฎหมายมุ่งให้ความคุ้มครองเป็นพิเศษ

สำหรับผู้จัดงานหมอลำ การปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ถือเป็นหน้าที่สำคัญ เนื่องจากผู้จัดงานต้องกำกับดูแลผู้ประกอบการหรือผู้จำหน่ายภายในงานให้ดำเนินการตามข้อกำหนดของกฎหมายอย่างเคร่งครัด ทั้งในด้านการตรวจสอบอายุของผู้ซื้อ การควบคุมเวลาการจำหน่าย และการป้องกันการโฆษณาที่ฝ่าฝืนกฎหมาย หากปล่อยปละละเลยจนเกิดการกระทำที่ขัดต่อกฎหมาย ย่อมส่งผลให้เกิดปัญหาความไม่สงบเรียบร้อย

ภายในงาน และอาจนำไปสู่การดำเนินคดีตามกฎหมายต่อผู้กระทำความผิด รวมทั้งอาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของผู้จัดงานในกรณีที่มีการละเลยต่อหน้าที่ในการควบคุมดูแล

ดังนั้น พระราชบัญญัติการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 จึงเป็นกลไกทางกฎหมายที่มีความสำคัญต่อการควบคุมและกำกับดูแลการจัดงานมหรสพ โดยมุ่งลดความเสี่ยงที่เกิดจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความรุนแรง อุบัติเหตุ และปัญหาความไม่สงบเรียบร้อยในงานมหรสพ ทั้งยังเป็นการสร้างสมดุลระหว่างการส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมกับการคุ้มครองความปลอดภัยและความสงบสุขของสังคม

2.4.4 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่มีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลการจัดงานมหรสพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และคุณภาพสิ่งแวดล้อมของพื้นที่สาธารณะ การจัดงานหมอลำหรือมหรสพขนาดใหญ่ซึ่งมีผู้เข้าร่วมงานจำนวนมาก มักก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอย การทิ้งสิ่งปฏิกูล การกีดขวางทางสาธารณะ รวมถึงความไม่เป็นระเบียบของพื้นที่ทั้งในระหว่างและภายหลังการจัดงาน หากไม่มีมาตรการควบคุมที่เหมาะสม ย่อมส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่โดยรอบ ตลอดจนก่อให้เกิดภาระแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการฟื้นฟูสภาพพื้นที่หลังการจัดกิจกรรม

พระราชบัญญัติฉบับนี้จึงกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและหน้าที่ในการควบคุมดูแล และบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง โดยเฉพาะการจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอย การห้ามทิ้งสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยในที่สาธารณะ การป้องกันการกีดขวางทางสาธารณะ รวมถึงการดูแลให้ผู้จัดงานดำเนินการทำความสะอาดพื้นที่และคืนสภาพพื้นที่ให้เรียบร้อยภายหลังเสร็จสิ้นการจัดงาน ทั้งนี้ ผู้จัดงานมหรสพมีหน้าที่ต้องจัดให้มีภาชนะรองรับขยะอย่างเพียงพอ วางแผนการจัดเก็บขยะระหว่างการจัดงาน และดำเนินการเก็บกวาดทำความสะอาดพื้นที่เมื่อกิจกรรมสิ้นสุดลง เพื่อป้องกันมิให้เกิดผลกระทบต่อสุขอนามัย สิ่งแวดล้อม และการใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะของประชาชน

นอกจากนี้ หากผู้จัดงานฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมาย เช่น ปล่อยปละละเลยให้มีการทิ้งขยะในที่สาธารณะ กีดขวางทางสัญจร หรือไม่ดำเนินการฟื้นฟูสภาพพื้นที่หลังการจัดงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถใช้อำนาจตามกฎหมายในการสั่งให้แก้ไข ระวังการกระทำ หรือดำเนินคดีตามบทกำหนดโทษได้ ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะและรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง

ดังนั้น พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 จึงเป็นกลไกทางกฎหมายที่สนับสนุนการกำกับดูแลการจัดงานมหรสพในมิติของการจัดการสิ่งแวดล้อมและการใช้พื้นที่สาธารณะ โดยกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้จัดงานให้ต้องบริหารจัดการขยะ ดูแลความ

สะอาด และรักษาความเป็นระเบียบของพื้นที่ตลอดระยะเวลาการจัดกิจกรรม อันเป็นการสร้างสมดุลระหว่างการส่งเสริมกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมกับการคุ้มครองคุณภาพชีวิตและประโยชน์สาธารณะของประชาชนในสังคม

2.4.7 พระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ. 2493

เป็นกฎหมายที่มีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลการใช้เครื่องขยายเสียงในพื้นที่สาธารณะ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ลดผลกระทบจากเสียงรบกวน และควบคุมการใช้เสียงในกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชน แม้ชื่อของกฎหมายจะมุ่งเน้นไปที่ “การโฆษณา” แต่ในทางปฏิบัติกฎหมายฉบับนี้มีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับการจัดงานมหรสพในหลายลักษณะ เนื่องจากงานมหรสพในยุคปัจจุบันมักมีการใช้เครื่องขยายเสียงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดงาน ไม่ว่าจะเป็นการแสดงดนตรี การแสดงบนเวที การประกาศประชาสัมพันธ์ภายในงาน หรือกิจกรรมบันเทิงรูปแบบต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยเสียงเป็นสื่อกลางในการสร้างความบันเทิงและการสื่อสารกับผู้เข้าร่วมงาน

ในบริบทของการจัดมหรสพ กฎหมายฉบับนี้จึงทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการควบคุมระดับเสียงและการใช้เครื่องขยายเสียงเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนโดยรอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่มีประชาชนอยู่อาศัยหนาแน่นหรืออยู่ใกล้เคียงสถานที่จัดงาน การใช้เครื่องขยายเสียงในงานมหรสพ เช่น งานคอนเสิร์ต งานหมอลำ งานร่ำวง หรือการแสดงดนตรีกลางแจ้ง มักมีระดับเสียงที่สูงและต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน ซึ่งหากไม่มีการควบคุมที่เหมาะสม อาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญต่อผู้อยู่อาศัยใกล้เคียง รวมถึงอาจกระทบต่อสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ เช่น ความเครียด การพักผ่อนไม่เพียงพอ หรือการสูญเสียความสงบในชีวิตประจำวัน

พระราชบัญญัตินี้จึงกำหนดหลักการให้การใช้เครื่องขยายเสียงเพื่อการโฆษณาหรือกิจกรรมสาธารณะต้องอยู่ภายใต้การขออนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อให้สามารถตรวจสอบและกำกับดูแลการใช้งานได้อย่างเหมาะสม ทั้งในด้านสถานที่ เวลา และระดับความดังของเสียง ซึ่งในทางปฏิบัติ การจัดงานมหรสพจำนวนมากจำเป็นต้องยื่นขออนุญาตการใช้เครื่องขยายเสียงควบคู่ไปกับการขออนุญาตจัดงาน เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามกรอบของกฎหมายและไม่ส่งผลกระทบต่อสาธารณะ

เมื่อพิจารณาในมิติของการจัดมหรสพ กฎหมายฉบับนี้ยังสะท้อนถึงความพยายามในการสร้างสมดุลระหว่างเสรีภาพในการจัดกิจกรรมบันเทิงกับการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการอยู่อาศัยอย่างสงบสุข งานมหรสพถือเป็นกิจกรรมที่มีบทบาทสำคัญในทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคม โดยเป็นพื้นที่ของการแสดงออกทางศิลปะ การสร้างรายได้ และการส่งเสริมความบันเทิงของชุมชน แต่ในขณะเดียวกันก็อาจก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบหากไม่มีการควบคุมที่เหมาะสม โดยเฉพาะในเรื่องของเสียง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน

นอกจากนี้ การบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ในบริบทของงานมหรสพยังเกี่ยวข้องกับการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ในการพิจารณาความเหมาะสมของการอนุญาต ซึ่งต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายประการ เช่น ลักษณะของงาน ประเภทของกิจกรรม จำนวนผู้เข้าร่วม สถานที่จัดงาน และช่วงเวลาในการจัดกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อให้การใช้เครื่องขยายเสียงอยู่ในระดับที่ไม่เกินสมควรและไม่สร้างผลกระทบต่อสาธารณะเกินจำเป็น อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติยังอาจพบความแตกต่างในการตีความและการบังคับใช้ในแต่ละพื้นที่ ซึ่งสะท้อนถึงความท้าทายในการนำกฎหมายไปใช้กับงานมหรสพที่มีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

โดยสรุป พระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ. 2493 มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการกำกับดูแลการใช้เสียงในงานมหรสพ เพื่อป้องกันผลกระทบต่อประชาชนและรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม แม้จะเป็นกฎหมายที่มีมานาน แต่ยังคงมีความเกี่ยวข้องกับการจัดมหรสพในปัจจุบันอย่างใกล้ชิด เนื่องจากเครื่องขยายเสียงเป็นองค์ประกอบสำคัญของกิจกรรมบันเทิงเกือบทุกประเภท การบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้จึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความสมดุลระหว่างการส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมและการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะในสังคมร่วมสมัย

2.4.6 กฎหมายว่าด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กฎหมายว่าด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกฎหมายที่มีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลการจัดงานมหรสพในระดับพื้นที่ เนื่องจากการจัดงานมหรสพส่วนใหญ่จัดขึ้นภายในเขตความรับผิดชอบของเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะ การรักษาความสงบเรียบร้อย และการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น ภายใต้หลักการกระจายอำนาจการปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงได้รับอำนาจตามกฎหมายในการกำหนดมาตรการและออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อควบคุมกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในพื้นที่ให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน

ในการจัดงานมหรสพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจพิจารณาอนุญาตให้ใช้สถานที่สาธารณะสำหรับการจัดกิจกรรม รวมทั้งกำหนดเงื่อนไขที่ผู้จัดงานต้องปฏิบัติ เช่น การควบคุมระดับเสียงจากเครื่องขยายเสียง การจัดระบบการจราจรและพื้นที่จอดรถ การจัดให้มีมาตรการรักษาความสะอาด การจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอย ตลอดจนการจัดให้มีมาตรการรักษาความปลอดภัยทั้งแก่ผู้เข้าร่วมงานและประชาชนที่อาศัยอยู่โดยรอบพื้นที่จัดงาน ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้การจัดกิจกรรมก่อให้เกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญหรือส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนในชุมชน

นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีหน้าที่บูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานของรัฐอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่ตำรวจ หน่วยงานสาธารณสุข และหน่วยงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อกำหนดมาตรการรองรับความเสี่ยงและอำนวยความสะดวกในการจัดงานให้เป็นไปอย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ การกำกับดูแลในลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในฐานะหน่วยงานหลักที่มีความใกล้ชิดกับพื้นที่และสามารถกำหนดมาตรการที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละชุมชนได้อย่างเหมาะสม

ดังนั้น กฎหมายว่าด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นกลไกสำคัญในการควบคุมและกำกับดูแลการจัดงานมหรสพในระดับพื้นที่ โดยให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการออกข้อบัญญัติและกำหนดมาตรการที่จำเป็นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัย และคุณภาพชีวิตของประชาชน ควบคู่ไปกับการส่งเสริมกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้สามารถดำเนินไปได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

2.4.7 ประมวลกฎหมายอาญา

แม้ว่าประมวลกฎหมายอาญาจะมีใช้กฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อกำกับดูแลการจัดงานมหรสพโดยเฉพาะ แต่บทบัญญัติหลายประการมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดงานมหรสพและกิจกรรมมหรสพที่มีผู้เข้าร่วมเป็นจำนวนมาก เนื่องจากการจัดงานดังกล่าวอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชน หากผู้จัดงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องละเลยต่อหน้าที่ในการจัดให้มีมาตรการด้านความปลอดภัยที่เหมาะสม การกระทำหรือการละเว้นดังกล่าวอาจก่อให้เกิดความรับผิดทางอาญาตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาได้

ในทางปฏิบัติ การจัดงานมหรสพอาจเกิดเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสียหายได้หลายลักษณะ เช่น เวทีหรือโครงสร้างการแสดงพังถล่ม ระบบไฟฟ้าขัดข้องจนเกิดเพลิงไหม้ ความแออัดของผู้ชมจนเกิดการเบียดเสียดหรือเหยียบกันได้รับบาดเจ็บ ตลอดจนเหตุทะเลาะวิวาทหรือการทำร้ายร่างกายภายในบริเวณงาน หากเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดจากความประมาทของผู้จัดงาน ผู้รับเหมาก่อสร้างเวที ผู้ควบคุมระบบไฟฟ้า หรือผู้มีหน้าที่ดูแลความปลอดภัย บุคคลดังกล่าวอาจต้องรับผิดในความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย หรือเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส นอกจากนี้ หากมีการกระทำที่เป็นความผิดเกี่ยวกับเพลิงไหม้ การทำร้ายร่างกาย หรือการร่วมกันก่อเหตุทะเลาะวิวาท ผู้กระทำความผิดย่อมต้องรับโทษตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาเช่นเดียวกัน

ดังนั้น แม้ประมวลกฎหมายอาญาจะไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการขออนุญาตหรือการกำกับดูแลการจัดงานมหรสพโดยตรง แต่กฎหมายฉบับนี้มีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกในการกำหนดความรับผิดของผู้ที่เกี่ยวข้อง เมื่อการจัดงานก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของผู้อื่น อันเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้จัดงานดำเนินการตามมาตรฐานความปลอดภัยและใช้ความระมัดระวังอย่างเพียงพอเพื่อป้องกันมิให้เกิดอุบัติเหตุหรือเหตุร้ายระหว่างการจัดกิจกรรม ทั้งยังเป็นการคุ้มครองสิทธิและความปลอดภัยของประชาชนผู้เข้าร่วมงานให้ได้รับการคุ้มครองตามหลักกฎหมายอาญา

2.5 ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมและกำกับดูแลการจัดงานมหรสพ: กรณีหมอลำในภาคอีสาน

จากงานวิจัย เรื่อง ปัญหากฎหมายในการควบคุมและกำกับดูแลการจัดงานมหรสพ กรณีหมอลำในภาคอีสาน ผู้วิจัยพบว่ามีปัญหาทางกฎหมาย ดังนี้

2.5.1 ปัญหาในการขอรับใบอนุญาตจัดงานมหรสพ

ในปัจจุบันสะท้อนถึงความไม่ชัดเจนและความไม่ครอบคลุมของกรอบกฎหมายที่ใช้บังคับต่อกิจกรรมด้านความบันเทิงซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและความหลากหลายมากยิ่งขึ้นในสังคมร่วมสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่รูปแบบของการจัดงานมหรสพไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการแสดงแบบดั้งเดิม แต่ได้ขยายไปสู่กิจกรรมหลากหลายประเภท เช่น การแสดงดนตรีคอนเสิร์ต การแสดงลูกทุ่งหมอลำและหมอลำซิ่ง การแสดงเครื่องเสียงและการประกวดเครื่องเสียงรถยนต์ ตลอดจนการแสดงเชิงโชว์ประกอบดนตรีและการแสดงของโคโยตี้ ซึ่งล้วนเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นการให้ความบันเทิงและดึงดูดผู้เข้าร่วมจำนวนมาก อย่างไรก็ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกลับไม่ได้มีการกำหนดนิยามของคำว่า “มหรสพ” ไว้อย่างชัดเจนและเป็นระบบ ส่งผลให้เกิดความคลุมเครือในการตีความและการบังคับใช้กฎหมายว่ากิจกรรมในลักษณะใดบ้างที่เข้าข่ายเป็นมหรสพและต้องอยู่ภายใต้กระบวนการขออนุญาต

ความไม่ชัดเจนดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาเชิงโครงสร้างในการบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากผู้จัดกิจกรรมไม่สามารถประเมินได้อย่างแน่นอนว่ากิจกรรมที่ตนประสงค์จะจัดอยู่ภายใต้ข้อบังคับหรือไม่ ขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการพิจารณาก็อาจมีการตีความที่แตกต่างกันไปตามดุลพินิจ ส่งผลให้เกิดความไม่เป็นเอกภาพของการบังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัติ อีกทั้งยังสร้างความไม่แน่นอนทางกฎหมาย (legal uncertainty) ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการวางแผนและดำเนินการจัดงานของผู้ประกอบการและผู้เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ ยังปรากฏปัญหาเกี่ยวกับความไม่ชัดเจนของขอบเขตอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานรัฐในการกำกับดูแลและพิจารณาอนุญาตการจัดงานมหรสพ ซึ่งในบางกรณีอาจเกิดความซ้ำซ้อนหรือความไม่แน่ชัดในการเป็นผู้รับผิดชอบหลัก ส่งผลให้กระบวนการพิจารณาใบอนุญาตขาดความเป็นระบบและอาจเกิดความล่าช้าในการดำเนินการ อันเป็นอุปสรรคต่อการจัดกิจกรรมของภาคเอกชน

อีกประการหนึ่ง ปัญหายังปรากฏในลักษณะของความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับเกณฑ์ในการพิจารณาอนุญาต ทั้งในด้านรูปแบบกิจกรรม ขนาดของงาน สถานที่จัดงาน และจำนวนผู้เข้าร่วม ซึ่งในทางปฏิบัติการจัดงานมหรสพในปัจจุบันมักมีลักษณะเป็นกิจกรรมผสมผสานหลายรูปแบบภายในงานเดียวกัน ทำให้ยากต่อการจัดประเภทและกำหนดขอบเขตการควบคุมที่แน่นอน อันส่งผลให้การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่อาจแตกต่างกันในแต่ละกรณี และนำไปสู่ความไม่แน่นอนในการปฏิบัติตามกฎหมาย

ดังนั้น ปัญหาหลักของการขอรับใบอนุญาตจัดงานมหรสพจึงอยู่ที่ความคลุมเครือของนิยาม ความไม่ชัดเจนของขอบเขตการบังคับใช้ และความไม่เป็นเอกภาพของการตีความและการพิจารณาอนุญาต ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อความแน่นอนของกฎหมายและประสิทธิภาพในการบังคับใช้ในทางปฏิบัติ

2.5.2 ปัญหาหน่วยงานกำกับดูแลการจัดงานมหรสพ

พระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ. 2493 เป็นกฎหมายที่มีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลการใช้เครื่องขยายเสียงในพื้นที่สาธารณะ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ลดผลกระทบจากเสียงรบกวน และควบคุมการใช้เสียงในกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชน แม้ชื่อของกฎหมายจะมุ่งเน้นไปที่ “การโฆษณา” แต่ในทางปฏิบัติกฎหมายฉบับนี้มีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับการจัดงานมหรสพในหลายลักษณะ เนื่องจากงานมหรสพในยุคปัจจุบันมักมีการใช้เครื่องขยายเสียงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดงาน ไม่ว่าจะเป็นการแสดงดนตรี การแสดงบนเวที การประกาศประชาสัมพันธ์ภายในงาน หรือกิจกรรมบันเทิงรูปแบบต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยเสียงเป็นสื่อกลางในการสร้างความบันเทิงและการสื่อสารกับผู้เข้าร่วมงาน

ในบริบทของการจัดมหรสพ กฎหมายฉบับนี้จึงทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการควบคุมระดับเสียงและการใช้เครื่องขยายเสียงเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนโดยรอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่มีประชาชนอยู่อาศัยหนาแน่นหรืออยู่ใกล้เคียงสถานที่จัดงาน การใช้เครื่องขยายเสียงในงานมหรสพ เช่น งานคอนเสิร์ต งานหมอลำ งานร่ำวง หรือการแสดงดนตรีกลางแจ้ง มักมีระดับเสียงที่สูงและต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน ซึ่งหากไม่มีการควบคุมที่เหมาะสม อาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญต่อผู้อยู่อาศัยใกล้เคียง รวมถึงอาจกระทบต่อสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ เช่น ความเครียด การพักผ่อนไม่เพียงพอ หรือการสูญเสียความสงบในชีวิตประจำวัน

พระราชบัญญัติดังกล่าวจึงกำหนดหลักการให้การใช้เครื่องขยายเสียงเพื่อการโฆษณาหรือกิจกรรมสาธารณะต้องอยู่ภายใต้การขออนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อให้สามารถตรวจสอบและกำกับดูแลการใช้งานได้อย่างเหมาะสม ทั้งในด้านสถานที่ เวลา และระดับความดังของเสียง ซึ่งในทางปฏิบัติ การจัดงานมหรสพจำนวนมากจำเป็นต้องยื่นขออนุญาตการใช้เครื่องขยายเสียงควบคู่ไปกับการขออนุญาตจัดงาน เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามกรอบของกฎหมายและไม่ส่งผลกระทบต่อสาธารณะ

เมื่อพิจารณาในมิติของการจัดมหรสพ กฎหมายฉบับนี้ยังสะท้อนถึงความพยายามในการสร้างสมดุลระหว่างเสรีภาพในการจัดกิจกรรมบันเทิงกับการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการอยู่อาศัยอย่างสงบสุข งานมหรสพถือเป็นกิจกรรมที่มีบทบาทสำคัญในทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคม โดยเป็นพื้นที่ของการแสดงออกทางศิลปะ การสร้างรายได้ และการส่งเสริมความบันเทิงของชุมชน แต่ในขณะเดียวกันก็อาจก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบหากไม่มีการควบคุมที่เหมาะสม โดยเฉพาะในเรื่องของเสียง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน

นอกจากนี้ การบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ในบริบทของงานมหรสพยังเกี่ยวข้องกับการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ในการพิจารณาความเหมาะสมของการอนุญาต ซึ่งต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายประการ เช่น ลักษณะของงาน ประเภทของกิจกรรม จำนวนผู้เข้าร่วม สถานที่จัดงาน และช่วงเวลาในการจัดกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อให้การใช้เครื่องขยายเสียงอยู่ในระดับที่ไม่เกินสมควรและไม่สร้างผลกระทบต่อสาธารณะเกินจำเป็น อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติยังอาจพบความแตกต่างในการตีความและการบังคับใช้ในแต่ละพื้นที่ ซึ่งสะท้อนถึงความท้าทายในการนำกฎหมายไปใช้กับงานมหรสพที่มีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

โดยสรุป พระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ. 2493 มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการกำกับดูแลการใช้เสียงในงานมหรสพ เพื่อป้องกันผลกระทบต่อประชาชนและรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม แม้จะเป็นกฎหมายที่มีมานาน แต่ยังคงมีความเกี่ยวข้องกับการจัดมหรสพในปัจจุบันอย่างใกล้ชิด เนื่องจากเครื่องขยายเสียงเป็นองค์ประกอบสำคัญของกิจกรรมบันเทิงเกือบทุกประเภท การบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้จึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความสมดุลระหว่างการส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมและการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะในสังคมร่วมสมัย

2.5.3 ปัญหาการรักษาความปลอดภัยในการจัดงานมหรสพ

การจัดงานมหรสพในปัจจุบันมีลักษณะเป็นกิจกรรมขนาดใหญ่ที่สามารถดึงดูดผู้เข้าร่วมงานได้เป็นจำนวนมาก ตั้งแต่ระดับหลักพันไปจนถึงหลักหมื่นคน หรือในบางกรณีอาจมีผู้เข้าร่วมเกินกว่านั้น โดยเฉพาะงานที่มีลักษณะเป็นการแสดงดนตรีคอนเสิร์ต งานเทศกาล หรือกิจกรรมบันเทิงกลางแจ้งที่ได้รับความนิยมในกลุ่มวัยรุ่นและเยาวชน ซึ่งมักมีการรวมตัวของผู้คนจำนวนมากในพื้นที่จำกัด ส่งผลให้เกิดความหนาแน่นของผู้ชม และเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ในหลายมิติ

ในบริบทดังกล่าว หากการจัดงานมหรสพขาดระบบกฎหมายหรือกลไกที่มีความชัดเจนในการควบคุมและกำกับดูแลการบริหารจัดการผู้ชม อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของผู้เข้าร่วมงานอย่างมีนัยสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นกรณีอุบัติเหตุจากเหตุเพลิงไหม้ การเหยียบกันในที่แออัด หรือเหตุการณ์ความวุ่นวายและการจลาจลที่อาจเกิดขึ้นจากความขัดแย้งระหว่างผู้เข้าร่วมงาน เช่น การทะเลาะวิวาท ซึ่งในทางปฏิบัติพบว่าเหตุการณ์ลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นเป็นระยะในงานแสดงดนตรีหรือคอนเสิร์ตที่มีผู้เข้าร่วมจำนวนมาก โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน

แม้ผู้จัดงานมหรสพในบางกรณีจะมีการกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยขึ้นเอง เช่น การตรวจค้นอาวุธหรือสิ่งของต้องห้ามก่อนเข้างาน การห้ามนำวัตถุแข็ง แก้ว หรือสิ่งของที่อาจก่อให้เกิดอันตรายเข้าสู่พื้นที่จัดงาน รวมถึงการจัดเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยภายในงาน แต่มาตรการเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นเพียงข้อกำหนดที่ผู้จัดงานกำหนดขึ้นตามดุลพินิจของตนเอง มิได้มีสถานะเป็นข้อบังคับทางกฎหมายที่กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำอย่างเป็นระบบและครอบคลุมทุกพื้นที่การจัดงาน

ด้วยเหตุนี้ จึงปรากฏช่องว่างทางกฎหมายในด้านการกำหนดมาตรการความปลอดภัยสำหรับการจัดงานมหรสพอย่างชัดเจน กล่าวคือ ยังไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดแนวทางหรือข้อกำหนดมาตรฐานกลางที่บังคับให้ผู้จัดงานต้องปฏิบัติตามอย่างเป็นรูปธรรมก่อนการได้รับอนุญาตให้จัดงาน ส่งผลให้ระดับความปลอดภัยของแต่ละงานขึ้นอยู่กับความพร้อมและความตระหนักของผู้จัดงานเป็นรายกรณี ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันอย่างมาก

สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของระบบกำกับดูแลการจัดงานมหรสพในปัจจุบัน ที่ยังไม่สามารถรองรับความเสี่ยงจากการรวมตัวของคนจำนวนมากได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ อีกทั้งยังขาดกลไกทางกฎหมายที่กำหนดให้ผู้จัดงานต้องจัดทำและผ่านการตรวจสอบมาตรการด้านความปลอดภัยอย่างเป็นมาตรฐานก่อนการจัดงาน ส่งผลให้การบริหารจัดการความเสี่ยงในงานมหรสพยังคงมีลักษณะกระจัดกระจาย และอาจไม่สามารถรองรับเหตุการณ์ฉุกเฉินที่มีความรุนแรงหรือเกิดขึ้นอย่างฉับพลันได้อย่างทันท่วงที

3. บทสรุป และข้อเสนอแนะ

3.1 บทสรุป

จากงานวิจัย เรื่อง ปัญหากฎหมายในการควบคุมและกำกับดูแลการจัดงานมหรสพ กรณีหมอลำในภาคอีสาน ผู้วิจัยพบว่ามีปัญหาทางกฎหมาย ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุม การควบคุมการจัดงานมหรสพ และวัฒนธรรมกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ล้วนสะท้อนหลักการสำคัญที่ต้องสร้างความสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนกับการรักษาประโยชน์สาธารณะ โดยเสรีภาพในการชุมนุมและการจัดกิจกรรมสาธารณะเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับการรับรองทั้งในกฎหมายระหว่างประเทศและรัฐธรรมนูญไทย ครอบคลุมการจัดกิจกรรมทางสังคม วัฒนธรรม และการแสดงหมอลำ แต่รัฐสามารถกำหนดมาตรการควบคุมได้ภายใต้หลักความชอบด้วยกฎหมาย ความจำเป็น และความได้สัดส่วน เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของประชาชน ขณะเดียวกัน การจัดงานมหรสพซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีผู้เข้าร่วมจำนวนมาก จำเป็นต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐในด้านความปลอดภัย สุขอนามัย และการจัดการความเสี่ยง โดยการใช้อำนาจรัฐต้องไม่เป็นการจำกัดสิทธิเกินสมควร และต้องคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของการแสดงหมอลำในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ นอกจากนี้ แนวคิดด้านวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ยังมองว่าหมอลำเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถต่อยอดเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สร้างรายได้ การจ้างงาน และส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดความท้าทายด้านกฎหมายและการบริหารจัดการ รัฐจึงควรออกแบบมาตรการที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ควบคู่กับการคุ้มครองความปลอดภัย สิ่งแวดล้อม และสิทธิของประชาชน โดยเปิด

โอกาสให้ชุมชนและผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางกำกับดูแล เพื่อให้การจัดงานหมอลำสามารถดำเนินไปอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งในมิติของวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และประโยชน์สาธารณะ

การจัดงานหมอลำอยู่ภายใต้การบังคับใช้กฎหมายหลายฉบับ โดยรัฐธรรมนูญรับรองสิทธิในการประกอบอาชีพ การแสดงความคิดเห็น และการชุมนุม พร้อมทั้งกำหนดหน้าที่ของรัฐในการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ขณะที่พระราชบัญญัติการสาธารณสุขกำหนดมาตรการด้านสุขอนามัย การควบคุมเสียง และการจัดการสิ่งแวดล้อม พระราชบัญญัติการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มุ่งลดปัญหาความรุนแรงและอุบัติเหตุ พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดฯ กำหนดหน้าที่ผู้จัดงานในการจัดการขยะและพื้นที่พื้นที่ ส่วนพระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียงควบคุมการใช้เสียงไม่ให้รบกวนประชาชน นอกจากนี้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการอนุญาตและกำหนดเงื่อนไขการจัดงาน ขณะที่ประมวลกฎหมายอาญากำหนดความรับผิดเมื่อการจัดงานก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของประชาชน อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้กฎหมายยังมีปัญหาความซ้ำซ้อนของอำนาจและการประสานงาน จึงควรพัฒนาระบบกฎหมายให้มีเอกภาพและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่มากยิ่งขึ้น

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากงานวิจัย เรื่อง ปัญหาความรับผิดของผู้ให้เช่าทรัพย์สินจากการกระทำความผิดของผู้เช่า กรณีการเช่าหอพัก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.2.1 ปัญหาในการขอรับใบอนุญาตจัดงานมหรสพ ควรกำหนดบทบัญญัติว่าด้วยการขอรับใบอนุญาตจัดงานมหรสพให้มีความชัดเจน โดยเริ่มจากการกำหนดคำนิยามของคำว่า “งานมหรสพ” ให้หมายถึง “การแสดงหรือการจัดกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อความรื่นเริงและความบันเทิงของประชาชน” พร้อมทั้งกำหนดประเภทของงานมหรสพให้ชัดเจน เพื่อให้สามารถจำแนกลักษณะของกิจกรรมและกำหนดหลักเกณฑ์หรือขั้นตอนในการพิจารณาอนุญาตได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ควรกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ขอรับใบอนุญาต ตลอดจนกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสถานที่ที่สามารถใช้จัดงานมหรสพได้ เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานด้านความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยของสาธารณะ และในส่วนท้ายควรกำหนดให้มีเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจรับผิดชอบในการพิจารณาและออกใบอนุญาตจัดงานมหรสพอย่างชัดเจน เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นมาตรฐานเดียวกัน

3.2.2 ปัญหาหน่วยงานกำกับดูแลการจัดงานมหรสพ ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการกำกับดูแลการจัดงานมหรสพควรอาศัยความร่วมมือของหลายหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมทุกมิติ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะเทศบาลควรมอบอำนาจให้ข้าราชการส่วนท้องถิ่นประเภทวิชาการตั้งแต่ระดับปฏิบัติการขึ้นไปเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่

ผู้รับผิดชอบในการกำกับดูแลการจัดงานมหรสพในพื้นที่รับผิดชอบ ขณะที่ฝ่ายปกครองควรกำหนดให้นายอำเภอเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจพิจารณาออกใบอนุญาตจัดงานมหรสพ โดยมีปลัดอำเภอ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมีฐานะเป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ทำหน้าที่ร่วมในการกำกับดูแลและตรวจสอบการจัดงานในพื้นที่ นอกจากนี้ ควรกำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่นายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไปในสถานีตำรวจที่รับผิดชอบพื้นที่จัดงาน มีอำนาจในการควบคุม ดูแล และรักษาความสงบเรียบร้อย ตลอดจนกำหนดให้พนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งอยู่ในตำแหน่งที่กฎหมายกำหนด เป็นผู้มีอำนาจปฏิบัติหน้าที่ในการกำกับดูแลการจัดงานมหรสพร่วมกัน เพื่อให้การบริหารจัดการ การบังคับใช้กฎหมาย และการรักษาความปลอดภัยของประชาชนเป็นไปอย่างมีเอกภาพ มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับภารกิจของแต่ละหน่วยงาน

3.2.3 ปัญหาการรักษาความปลอดภัยในการจัดงานมหรสพ ผู้ศึกษาเห็นว่าควรกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับมาตรการรักษาความปลอดภัยในการจัดงานมหรสพให้มีความชัดเจนและครอบคลุมทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน โดยกำหนดให้ผู้ขอรับใบอนุญาตจัดงานต้องจัดทำเอกสารรายละเอียดโครงการจัดงานมหรสพ เพื่อแสดงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของกิจกรรม สถานที่จัดงาน มาตรการด้านความปลอดภัย และแผนการบริหารจัดการต่าง ๆ อย่างครบถ้วน นอกจากนี้ ผู้จัดงานควรมีหน้าที่จัดทำสัญญาประกันภัยเพื่อคุ้มครองความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้เข้าร่วมงาน รวมทั้งต้องจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาเหตุฉุกเฉิน พร้อมกำหนดผู้รับผิดชอบหรือบุคลากรด้านการรักษาความปลอดภัยให้เพียงพอและเหมาะสมกับขนาดของงาน ตลอดจนกำหนดมาตรการในการควบคุม คัดกรอง และตรวจสอบผู้เข้าร่วมงาน โดยเฉพาะการกำหนดข้อจำกัดด้านอายุสำหรับการเข้าร่วมงานมหรสพบางประเภท เพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อเด็กและเยาวชน อีกทั้งควรกำหนดอำนาจให้หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบกำกับดูแลการจัดงานสามารถเข้าตรวจสอบ ติดตาม และมีอำนาจสั่งการ ระวัง หรือกำหนดมาตรการแก้ไขได้โดยทันที เมื่อพบว่าการจัดงานก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยหรือมีเหตุอันอาจกระทบต่อความปลอดภัยของผู้เข้าร่วมงานและประชาชน ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดงานมหรสพเป็นไปตามมาตรฐานด้านความปลอดภัย คุ้มครองสิทธิของประชาชน และสร้างความเชื่อมั่นในการจัดกิจกรรมสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ

4. เอกสารอ้างอิง

- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2561). *กฎหมายมหาชน: หลักพื้นฐานของกฎหมายมหาชน*. วิญญูชน.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2560). *หลักกฎหมายมหาชน*. วิญญูชน.
- ศุภชัย ยาวะประภาส. (2562). *กฎหมายมหาชนเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Aharon Barak. (2012). *Proportionality: Constitutional Rights and their Limitations*.

- David Mead. (2010). *The New Law of Peaceful Protest*. Oxford: Hart Publishing.
- Ernst Freund. (1904). *The Police Power*. Chicago: University of Chicago Press.
- International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR). (1966). Article 21.
- Robert A. Dahl. (1998). *On Democracy*. New Haven: Yale University Press.
- UNESCO. (2019). *Intangible Cultural Heritage: Performing Arts*.
- United Nations. (1948). *Universal Declaration of Human Rights*. Article 20.
Cambridge University Press.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยสาขาวิชานิติศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมาย และการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ได้จัดทำวารสารเพื่อให้เป็นวารสารวิชาการสำหรับนักศึกษา อาจารย์ นักวิจัย และนักวิชาการทั้งภายในและภายนอก เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการในรูปแบบของบทความ วิชาการและบทความวิจัย เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการในสาขานิติศาสตร์ และศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เป็นวารสารที่มีมาตรฐานตามเกณฑ์วารสารวิชาการ ระดับชาติที่เผยแพร่ผลงานบทความทางวิชาการ (Article) และบทความวิจัย (Research Article) โดยรับ พิจารณาบทความวิชาการ และบทความวิจัยทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ โดยขอบเขตเนื้อหาทางวิชาการ เกี่ยวกับด้านนิติศาสตร์และกระบวนการยุติธรรม และต้นฉบับทุกเรื่องที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้รับการตรวจสอบความ ถูกต้องทางวิชาการ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ด้วยรูปแบบ Semi-Blind Peer Review เฉพาะสาขาวิชา นิติศาสตร์และกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมาจากบุคคลภายนอกหลากหลายสถาบัน จำนวน 3 คน

เกี่ยวกับผลงานที่จะรับตีพิมพ์

1. เป็นบทความวิจัย หรือบทความวิชาการ สาขานิติศาสตร์ และกระบวนการยุติธรรม และต้องไม่เคย ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นมาก่อน (กรณีที่ได้รับการตอบรับการตีพิมพ์จากวารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏศรีสะเกษ) หรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสาร รายงาน หรือสิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อน
2. ต้นฉบับเขียนเป็นภาษาไทย หรือภาษาอังกฤษก็ได้ ถ้าเป็นผลงานวิจัยที่เขียนเป็นภาษาไทย ต้องมี บทคัดย่อทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
3. ต้นฉบับได้ได้รับการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ก่อนตีพิมพ์

ประเภทบทความที่รับตีพิมพ์

1. บทความวิชาการ (Article)
2. บทความวิจัย (Research Article)

กำหนดการเผยแพร่

ฉบับที่ 1	เดือน มกราคม-มิถุนายน
ฉบับที่ 2	เดือน กรกฎาคม-ธันวาคม

ค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์

วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ไม่มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการเสนอบทความ และค่าตีพิมพ์เผยแพร่บทความในวารสาร

การจัดเตรียมต้นฉบับ

1. ต้นฉบับจะต้องพิมพ์ตามรูปแบบและขนาดตัวอักษรตามหลักเกณฑ์วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
2. บทความต้องเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ มีความยาว 15-25 หน้า
3. ต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับชื่อสกุล หน่วยงานที่สังกัด หมายเลขติดต่อ และอีเมลล์ของผู้ประพันธ์อย่างชัดเจน
4. ต้นฉบับสามารถส่งได้ทางระบบ Online (Submission) แนบไฟล์เอกสาร Microsoft Word ผ่านหน้าเว็บไซต์ของวารสารฯ <https://so17.tci-thaijo.org/index.php/sisaketlawjournal/> หรือติดต่อกองบรรณาธิการวารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยกองบรรณาธิการจะนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาบทความเพื่อประเมินคุณภาพและความเหมาะสมก่อนการตอบรับตีพิมพ์
5. เมื่อบทความได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ในกรณีที่ผลการประเมินระบุให้ต้องปรับปรุงแก้ไข ผู้ประพันธ์จะต้องดำเนินการแก้ไขตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิกำหนดให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด
6. ภาษา ต้องเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ
7. ต้นฉบับ ต้องพิมพ์หน้าเดียวด้วยโปรแกรม Microsoft Word ขนาด A4 ตัวอักษร TH Sarabun Newขนาดตัวอักษร 15 ระยะห่างระหว่างบรรทัด 1 ซม. ตั้งค่าหน้ากระดาษด้วยระยะห่างจากขอบกระดาษด้านบน และซ้ายมือ 1.5 นิ้ว หรือ 3.81 ซม. ด้านล่างและขวามือ 1 นิ้ว หรือ 2.54 ซม.
8. ขนาด รูปแบบ และชนิดตัวอักษร รายละเอียดตามตารางข้างล่างนี้

รายละเอียด	ขนาดตัวอักษร	รูปแบบ	ชนิด
ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย)	18	กึ่งกลาง	ตัวหนา
ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)	18	กึ่งกลาง	ตัวหนา
ชื่อผู้ประพันธ์ (ภาษาไทย)	16	กึ่งกลาง	ตัวหนา
ชื่อผู้ประพันธ์ (ภาษาอังกฤษ)	16	กึ่งกลาง	ตัวหนา
ตำแหน่ง หน่วยงานที่สังกัด อีเมลล์ (เชิงอรรถ/Footnote) (ภาษาไทย)	12	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา

รายละเอียด	ขนาดตัวอักษร	รูปแบบ	ชนิด
ตำแหน่ง หน่วยงานที่สังกัด อีเมลล์ (เชิงอรรถ/Footnote) (ภาษาอังกฤษ)	12	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
บทคัดย่อ/Abstract	16	กึ่งกลาง	ตัวหนา
เนื้อหาบทคัดย่อ	15	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
คำสำคัญ/Keywords	15	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
บทนำ	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	15	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
วัตถุประสงค์	15	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
ขอบเขตการวิจัย	15	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
วิธีดำเนินการวิจัย	15	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
ผลการวิจัย	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
ผลการวิจัย (หวัข้อย่อ)	15	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
บทสรุปและข้อเสนอแนะ	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
บทสรุป	15	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
ข้อเสนอแนะ	15	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
เอกสารอ้างอิง	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา

9. บทความต้นฉบับทุกเรื่องต้องประกอบไปด้วยส่วนประกอบดังนี้

9.1 ชื่อเรื่อง ควรสั้นกะทัดรัด สื่อถึงประเด็นหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช้คำย่อ ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร ด้วยรูปแบบอักษร TH Sarabun New ขนาด 18 pt. ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้ชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

9.2 ชื่อผู้ประพันธ์ ต้องระบุตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี) ตำแหน่งงาน หน่วยงานที่สังกัดและไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ที่เชิงอรรถ (Footnote) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

9.3 บทความ ถ้ามีแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัยให้ใส่ในเชิงอรรถ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

9.4 บทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวไม่เกิน 350 คำ และคำสำคัญทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตั้งแต่ 3-5 คำ

9.5 บทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาหรือเหตุผลที่นำไปสู่ประเด็นการศึกษา พร้อมจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของบทความโดยสังเขป

9.6 เอกสารอ้างอิง ใช้รูปแบบตามคู่มือการพิมพ์ของสมาคมจิตวิทยาอเมริกา (American Psychological Association Citation Style หรือ APA) ฉบับล่าสุด ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเอกสารอ้างอิงต้องเป็นที่ถูกตีพิมพ์และได้รับการยอมรับทางวิชาการ ไม่ควรเป็นบทความหรือการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ถ้าเอกสารนั้นยังไม่ได้ถูกตีพิมพ์ ต้องระบุว่าการตีพิมพ์ (in press)

9.7 เนื้อเรื่อง

9.7.1 บทความวิจัย ประกอบด้วย

- ชื่อเรื่อง (Title)
- ชื่อผู้ประพันธ์ (Author)
- บทคัดย่อ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Abstract)
- คำสำคัญ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Keywords)
- บทนำ (Introduction)
- ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา (Background and significance of the problem)
- วัตถุประสงค์การวิจัย (Objective)
- ขอบเขตการวิจัย (Scope of the research)
- วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology)
- ผลการวิจัย (Finding)
- บทสรุป (Conclusion)
- ข้อเสนอแนะ (Recommendation)
- เอกสารอ้างอิง (Reference)

9.7.2 บทความวิชาการ ประกอบด้วย

- ชื่อเรื่อง
- ชื่อผู้ประพันธ์
- บทคัดย่อ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Abstract)
- คำสำคัญ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Keywords)
- บทนำ (Introduction)
- เนื้อหา Content
- บทสรุป (Conclusion)
- ข้อเสนอแนะ (Recommendation)
- เอกสารอ้างอิง (Reference)

10. ความคิดเห็นในบทความและงานเขียน ซึ่งตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ เป็นความคิดเห็นส่วนบุคคลของผู้ประพันธ์โดยอิสระ กองบรรณาธิการ วารสารนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป หากท่านประสงค์จะนำบทความหรืองานเขียนเล่มนี้ไปตีพิมพ์เผยแพร่ จะต้องได้รับอนุญาตจากผู้ประพันธ์ตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์

รูปแบบการเขียนอ้างอิง

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-Text Citation)

วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ การอ้างอิงในเนื้อหา (In-Text Citation)
ใช้การอ้างอิงแบบนาม-ปี (Name-Year System) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

หลักเกณฑ์ในการเขียนอ้างอิงในเนื้อหา (In-Text Citation)

การอ้างอิงต้นข้อความ/ท้ายข้อความ	
รูปแบบ	ผู้แต่ง, /ปีที่พิมพ์, /หมายเลขหน้า - กรณีไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ให้ใช้ ม.ป.ป. ในการอ้างอิงภาษาไทย และ n.d. ในการอ้างอิงภาษาอังกฤษ
ตัวอย่าง	บรรเจิด สิงคะเนติ, 2555, น. 289-291
	พินิจ ทิพย์มณี, 2564, น. 201-202
	ชยธร ไชยวิเศษ, 2566. น. 10
	สมคิด เลิศไพฑูรย์, ม.ป.ป., น. 18
	John Cooke, 2015, p. 35
	Catherine Elliott, 2016, p. 50

การอ้างอิงท้ายบทความ (Reference)

วารสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ การอ้างอิงท้ายบทความ (Reference) ใช้รูปแบบตามคู่มือการพิมพ์ของสมาคมจิตวิทยาอเมริกา (American Psychological Association Citation Style หรือ APA) ฉบับ APA7th ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

หลักเกณฑ์ในการเขียนอ้างอิงท้ายบทความ (Reference)

หนังสือ	
รูปแบบ	ผู้เขียน./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)./สำนักพิมพ์
ผู้แต่ง 1 คน	บรรเจิด สิงคะเนติ. (2555). <i>หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์</i> (พิมพ์ครั้งที่ 4). วิญญูชน. เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2550). <i>หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชนว่าด้วยรัฐธรรมนูญ และกฎหมาย</i> . วิญญูชน.
ผู้แต่ง 2 คน	บุญศักดิ์ แสงระวี, และแวว ศศิธร. (2551). <i>วิวัฒนาการของลัทธิมาร์กซ, สุขภาพใจ</i> .
ผู้แต่ง 1-20 คน ใส่ชื่อทุกคน	นุสรา เตียงเกตุ, วลัย จักรทิพย์, และบุษบา อินตะพันธ์. (2551). <i>แนวทางการทอผ้าพื้นเมือง</i> . มีเดียทิม.
ผู้แต่ง 21 คน ขึ้นไป ใส่ชื่อ 19 คน แรก และใช้ ... ตามด้วย คน สุดท้าย	ศักดิ์สิทธิ์ เป้าทอง, กรวิทย์ พงษ์ธนู, วริสา อ่อนคำ, อุ่น ศิริทอง, หยกฟ้า แสงสี, กรกนก สติน, เอกวิทย์ จันทร, สรอรธ ห่วงหา, คมศักดิ์ อรรถพล, เรืองใจ ผิวพรรณ, ขยาดา หงส์ทอง, ชนิภา ศรีวรรณ, แววดา อุ่นโชติ, ขจร เลื่องโน, จำรัส มหิธร, อภิชัย ชิตชม, อภิศักดิ์ ดาวทอง, ดาว ดวงดี, พิศาล เอกองค์,...เอกนก โชติกุล. (2560). <i>การวิจัยทางสังคมศาสตร์</i> . อิมอุ่น.
ผู้แต่งเป็นสถาบัน	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2557). <i>เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ</i> .
หนังสือแปล	Ilan Pappé. (2563). <i>Ten Myths About Israel</i> [สิบมายาคติอิสราเอล] (พงษ์ประภัสสร แสงสุริยง, ผู้แปล). สำนักนิสิตสามย่าน.
บรรณาธิการ	ฉัสนา ขมะวรรณ มุกดาวิจิตร และภิญโญ ไตรสุริยธรรมา (บ.ก.) (2555). <i>อาชญากรรม ทักษะต่อประชาชนในกระแสความขัดแย้งและความหวัง</i> (พิมพ์ครั้งที่ 2). เคล็ดไทย.
ไม่ปรากฏผู้แต่ง	กาญจนา อาลยานุสรณ์: <i>อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ รองศาสตราจารย์ ดร. กาญจนา อินทรสุนานนท์</i> . (2558). สันติศิริการพิมพ์.
ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์	ศิริรัตน์ ทองค า. (ม.ป.ป.). <i>สังคมผู้สูงอายุ</i> . ดวงจันทร์การพิมพ์.

บทความหนังสือ	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียน./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบท./ ใน/ ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก.) / ชื่อหนังสือ/ (ครั้งที่พิมพ์,/ // // // // // เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้ายของบทความ)/ สำนักพิมพ์.
	สุรพันธ์ สิทธิสุข. (2563). การสัมภาษณ์ประวัติ. ใน วิทยา ศรีตามา (บ.ก.), การสัมภาษณ์ประวัติ และตรวจร่างกาย (พิมพ์ครั้งที่ 12, น. 1-7). โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บทความวารสาร	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียน./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่)/ หน้าแรก-หน้าสุดท้าย.
	พินิจ ทิพย์มณี. (2564). ปัญหาทางกฎหมายในการบังคับใช้ตามพระราชบัญญัติสถานบริการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559. วารสารนิติศาสตร์และสังคมศาสตร์, 5(1), 197-224. ภัทรพล จิงสมเจตไพศาล. (2563). การบังคับใช้พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559, วารสารวิชาการสาธารณสุข, 29(2), 303-313.

วิทยานิพนธ์	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียน./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อวิทยานิพนธ์/ [ระดับวิทยานิพนธ์]. ชื่อมหาวิทยาลัย.
	ณาดา วัลลา. (2561). ปัญหาความปลอดภัยด้านสุขอนามัยของผู้ใช้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ [สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีปทุม. เกียรติพร อำไพ. (2540). ปัญหาการออกและการบังคับใช้กฎหมายในเขตต่อเนื่องของประเทศไทย: ศึกษากรณีน้ำมันเถื่อน [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

รายงานวิจัย	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียน./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อรายงานการวิจัย/[รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์]. สำนักพิมพ์.
	คณาธิป ทองรวีวงศ์. (2560). การปฏิรูปกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทย เพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน [รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์]. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. (2564). พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมาย และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 : ศึกษากรณีบทบาทนิติของกฎหมายหมดความจำเป็นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรม [รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์]. สำนักงานศาลยุติธรรม.

เอกสารการประชุมทางวิชาการ การสัมมนา การอภิปราย รายงานการประชุม	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียน./ (ปีที่พิมพ์./วันที่./เดือน)./ชื่อบทความหรือชื่อเรื่องของบท/[การนำเสนอ]. /////////ชื่อการประชุม, เมืองที่ประชุม.
	เบญจวรรณ บุญโทแสง และอภิรักษ์ บวรรุ่งโรจน์. (2565, 25 มีนาคม). การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชโดยกระบวนการสร้างนวัตกรรมสังคม เรื่องการปรับปรุงภูมิทัศน์คลองคูเมืองและกำแพงเมืองโบราณของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด [การนำเสนอ]. การประชุมวิชาการระดับชาติราชภัฏเลยวิชาการครั้งที่ 8 ประจำปี พ.ศ. 2565. เลย, ประเทศไทย.

เอกสารประกอบการสอน/เอกสารคำสอน	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียน./ (ปี)./ชื่อเรื่อง(ชื่อเอกสารประกอบการสอน)/[เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์]./คณะ, /////////มหาวิทยาลัย.
	วระเดช ภาวัตเวคิน. (2565). กฎหมายภาษีอากร [เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์]. วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง, มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ. อภิรักษ์ บวรรุ่งโรจน์. (2565). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา [เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์]. คณะนิติรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

เอกสารในระบบนิเทศสากล (Internet)	
รูปแบบ	ชื่อผู้รับผิดชอบหลัก./ (ปีที่จัดทำ)/ ชื่อแฟ้มข้อมูล./ http://www.xxxxxxxx
	กรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ. (2565). ประวัติกรมการกงสุล. https://consular.mfa.go.th/th/page/ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2564). ผลกระทบสารเคมีปราบศัตรูพืช. https://www.hfocus.org/content/2019/08/17468 สุวรรณา ประณีตวาทกุล และคณะ. (2565). ผลกระทบทางเศรษฐศาสตร์จากการใช้ สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในภาคเกษตร. http://www.biothai.net/sites/default/files/pesticide_conference_doc_2.pdf

การสัมภาษณ์	
รูปแบบ	ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์./ ตำแหน่ง (ถ้ามี)/ สัมภาษณ์./ วัน/ เดือน/ ปีที่สัมภาษณ์.
	ฉัฐมงคล อังคสกุลเกียรติ. นายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองศรีสะเกษ. สัมภาษณ์. 1 ตุลาคม 2566. ตรีเนตร สาระพงษ์. สัมภาษณ์. 20 สิงหาคม 2566.